

СЪДЪРЖАНИЕ

Реформата	
Лидия Шулева - Политика по доходите - смяна на концепцията	4
Управление	
Промени в състава на Надзорния съвет на НОИ	9
Осигуряването в числа	
Валентина Иванова - Изменение на броя на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за периода 1998-2001 г.	10
Трудови злоупотреби - 2000 г.	13
Партньори	
Бисер Петков - Държавният надзор върху допълнителното социално осигуряване - гаранция за защита интересите на осигурените лица	19
Чужд опит	
Лу Енофф - Проект “Администриране на социалното осигуряване в Република България”	21
Стела Кунева - Общ преглед на изпълнението на ПАСО в Националния осигурителен институт	22
Лечение и възстановяване	
д-р Румяна Павлова - Профилактична и рехабилитационна дейност на НОИ	24
Представяме ви...	
Николай Стоянов - Районно управление “Социално осигуряване” - Варна	27
Право	
Зорница Димитрова - Новият закон за семейни помощи за деца	30

Бюлетин на Националния
осигурителен институт

Година I, брой 3, 2002

Редакционна колегия:

Христина Митрева - председател
Валентина Кръстева
Даниела Асенова
Теодора Нончева
Марин Калчев
Йосиф Милошев

Редактор:

Марина Цветкова

Коректор Валентина Минчева

Корица Николай Дичев

Предпечат Калина Минчева

Печат Печатна база на НОИ

Формат 60 x 90/8

Печатни коли 4

Адрес на редакцията

1303 София,
бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64
Тел: 02 926 1010
02 926 1021
web: www.nssi.bg
ISSN 1311 - 9656

В условията на реструктуриране на българската икономика през последните десетина години в социалната сфера се проявиха съществени проблеми, свързани с намаляване реалните доходи на населението, нарастване броя на лицата, нуждаещи се от социална защита и нарастване на безработицата. За преодоляване на тези негативни последици социалната политика на България е насочена към повишаване на жизненото равнище на населението, увеличаване и съхраняване на заетостта и осигуряване на добре функциониращ пазар на труда.

През целия период от началото на 90-те години при формирането и провеждането на икономическата политика по правило не са били прогнозирани и вземани предвид възможните социални последици от едно или друго решение, което детерминира икономическото развитие.

Решаването на социалните проблеми обикновено се оставя на социалната политика. В тези условия тя може да бъде (и остава) главно реактивна. Нейните превантивни възможности са ограничени и определени от икономическото развитие и от икономическата политика.

На практика социалните политики (и политиката по доходите) засилват своето влияние върху икономическото развитие. Връзката се осъществява в двете посоки. Социалните политики могат да допринесат за икономическото развитие - най-вече чрез развитие на човешкия капитал, чрез инвестиции в човека, чрез ефективна и ефикасна система за социална защита и ограничаване на бедността.

Необходима е една нова визия за социалната политика, за да може да се изградят адекватни на нея принципи, цели и задачи на политиката на доходите, която е част от социалната, но и от икономическата политика.

Търсенето на нова визия за социалната политика трябва да се базира на разбирането за тясната връзка и зависимост между икономическа и социална политика като равноправни компоненти на държавната политика. За да може една икономическа политика да разчита на дълготрайни резултати, стабилно развитие и подкрепа от страна на обществото, съществена част от правителствената политика трябва да бъдат развитието и укрепването на мрежите за социална защита, намаляването на неравенствата в достъпа до ресурси и в разпределението на доходите и националното богатство.

По-голямата част от механизмите на социалната политика по правило имат пасивен характер и те могат да въздействат повече върху следствията, а не върху причините. Доколкото може и трябва да се води активна социална политика, тя е в голяма степен определена от икономическите възможности, ресурси, резултати.

Лидия Шулева,
зам. министър-председател и
министър на труда и социалната политика

ПОЛИТИКА ПО ДОХОДИТЕ - СМЯНА НА КОНЦЕПЦИЯТА

Лидия Шулева,
зам. министър-председател и
министър на труда и социалната политика

В условията на реструктуриране на българската икономика през последните десетина години в социалната сфера се проявиха съществени проблеми, свързани с намаляване реалните доходи на населението, нарастване броя на лицата, нуждаещи се от социална защита и нарастване на безработицата. За преодоляване на тези негативни последици социалната политика на България е насочена към повишаване на жизненото равнище на населението, увеличаване и съхраняване на заетостта и осигуряване на добре функциониращ пазар на труда.

Дълбоките промени в социално-икономическия живот вследствие прехода от централизирана към пазарна икономика доведоха до траен процес на намаляване на покупателната способност на българския лев и на доходите на големи групи от населението.

Една от основните цели на икономическата политика е поддържането на стабилна макроикономическа среда като основа за постигането на устойчив икономически растеж. Строгите бюджетни рестрикции са основен инструмент за нейното постигане. Съкращаването на бюджетните разходи доведе до закриване на работни места, до намаляване на доходите и свиване на потреблението. Нарастването на безработицата и бедността влоши социалното развитие и наложи някои мерки от страна на социалната политика, като изграждането на мрежа за социална защита, контрол върху доходите и по-бавният растеж на заплатите в бюджетния в сравнение с реалния сектор бяха част от тези действия от страна на социалната политика.

Политическата и институционалната нестабилност в средата на 90-те години доведоха до още по-голям икономически срив в края на 1996 и зимата на 1997 г., съпроводен с драматичен спад на доходите и потреблението на населението.

Въвеждането на Валутен съвет в средата на 1997 г. доведе до финансова стабилизация. Овладяно бе инфлационното нарастване на цените. Това, заедно с нарастването на номиналните доходи, позволи да се преодолее продължителната тенденция към спад на реалните доходи на населението.

През целия период от началото на 90-те години при формирането и провеждането на икономическата политика по правило не са били прогнозирани и вземани предвид възможните социални последици от едно или друго решение, което детерминира икономическото развитие.

Решаването на социалните проблеми обикновено се оставя на социалната политика. В тези условия тя може да бъде (и остава) главно реактивна. Нейните превантивни възможности са ограничени и определени от икономическото развитие и от икономическата политика.

Следователно ролята на социалните политики през последните десетина години у нас се свежда главно до:

- осигуряване на минимална социална защита с оглед преодоляване на негативните последици от икономическия спад, реструктурирането на националното стопанство и стабилизационната политика;
- принос в икономическата стабилизация;
- противодействие на социалното напрежение в обществото.

На практика социалните политики (и политиката по доходите) засилват своето влияние върху икономическото развитие. Връзката се осъществява в двете посоки. Социалните политики могат да допринесат за икономическото развитие - най-вече чрез развитие на човешкия капитал, чрез инвестиции в човека, чрез ефективна и ефикасна система за социална защита и ограничаване на бедността.

Необходима е една нова визия за социалната политика, за да може да се изградят адекватни на нея принципи, цели и задачи на политиката на доходите, която е част от социалната, но и от икономическата политика.

Търсенето на нова визия за социалната политика трябва да се базира на разбирането за тясната връзка и зависимост между икономическа и социална политика като равноправни компоненти на държавната политика. За да може една икономическа политика да разчита на дълготрайни резултати, стабилно развитие и подкрепа от страна на обществото, съществена част от правителствената политика трябва да бъдат развитието и укрепването на мрежите за социална защита, намаляването на неравенствата в достъпа до ресурси и в разпределението на доходите и националното богатство.

По-голямата част от механизмите на социалната политика по правило имат пасивен характер и те могат да въздействат повече върху следствията, а не върху причините. Доколкото може и трябва да се води активна социална политика, тя е в голяма степен определена от икономическите възможности, ресурси, резултати.

Провежданата досега политика по доходите е съобразена по принцип с горещите проблеми на прехода, но тя далеч не покрива очакванията на мнозинството от населението. Главният проблем е формиралата се разлика между равнищата на доходите и големия спад за последните единадесет години. Икономиката ни дълго време не ще бъде в състояние да покрие този спад и да осигури растеж, който да позволи затваряне на ножицата между цените и доходите на масовия гражданин.

Някои недостатъци на политиката по доходите до момента:

- Политиката по доходите е с тесен обхват. Насочена е към административно определяне на минималната работна заплата, гарантиран минимален доход, минимална пенсия – размерът на тези величини изцяло зависи и се определя от възможностите на държавния бюджет.
- Концентрирана е главно върху регулирането на средствата за заплати в предприятията от обществения сектор с преобладаващо държавно участие и пряко определяне на заплатите в бюджетната сфера, т.е. политиката по доходите има повече последващ, а не характерния за всяка политика насочващ ефект.
- Извън обсега на досегашната политика са доходите от нелегалната, “сивата” икономическа

мика и доходите в частния сектор. Те остават статистически неизмерими, формират се стихийно, плод са на преразпределителни отношения и не подлежат на регулация и данъчно облагане. Необходимо е да се обърне по-голямо внимание на тази област, тъй като около 70% от БВП се произвежда от частния сектор, а равнището на заплащане (официално обявено) е значително под това в обществения сектор, който “участва” във формирането на БВП с около 30%.

- Необходимо е да бъдат отчетени и промените в структурата на доходите. Една немалка част от доходите (около 30%) се формират от предприемачество, от собственост, спестявания, дивиденди и лихви.

Формулирането на основните насоки на политиката по доходите през следващите години е целесъобразно да осигурят трайно нарастване на реалното равнище на доходите с цел да се повиши покупателната способност на населението и да се раздвижи силно свитото потребителско търсене, да се повиши количеството и качеството на потреблението. Това може да се постигне преди всичко на основата на повишаване темповете на икономически растеж, увеличаване на производството за вътрешния пазар и за износ, разкриването на нови (постоянни) работни места.

Основна цел на политиката по доходите за периода до 2005 г. е повишаване равнището на доходите и качеството на живот с оглед интегрирането ни в европейската общност на базата на постигнатия устойчив икономически растеж.

Провежданата политика по доходите е съпроводена от конкретни мерки и механизми, които гарантират създаването на условия едновременно за:

- Стабилен икономически растеж в страната, чиято динамика да е по-висока от тази в страните от Европейския съюз;
- Увеличаване на производителността на труда и конкурентноспособността на българското производство;
- Увеличаване на нивото на икономическа активност на населението и намаляване нивото на безработицата;
- Намаляване на бедността в страната.

Успехът на водената политика по доходите е свързан с постигането на баланс между макро- и микрониво, между взаимодействието с останалите политики, подчинени на основните цели за макро-икономическа стабилност.

В една функционираща пазарна икономика възможностите на правителството за пряко въздействие върху динамиката на доходите са до известна степен ограничени.

В България има и обективно ограничение за пряка намеса на правителството при формиране на доходите – високата външна задлъжнялост, която изисква твърди бюджетни ограничения и последователни реформи с цел увеличаване на конкурентноспособността на производството.

Ако не се съобразяваме с това ограничение, се увеличава рискът от финансови и икономически кризи, а оттам и политическа нестабилност.

Основни инструменти с относително голямо влияние са:

- Нивото на минималната работна заплата;
- Нивото и динамиката на средната заплата в бюджетната сфера;
- Системата за социална защита;
- Нивото и динамиката на пенсиите, изплащани от първия стълб на осигурителната система.

Дотук спираше и досега водената политика в областта на доходите.

Акцентът на новата политика по доходите трябва да се постави върху използването на непреки и нетрадиционни инструменти за въздействие, като структура и нива на ставки на данъци и такси, механизми за повишаване на лоялната конкуренцията в икономиката, средства, стимулиращи предприемаческата активност на местните икономически агенти.

След обстоен анализ на факторите, оказващи влияние върху доходите, бяха идентифицирани две основни групи проблеми – от общ характер, т.е. проблеми на външната среда, и от специфичен характер - вътрешни проблеми, непосредствено свързани с доходите и политиката на доходите.

Общи проблеми:

- Откъснатост, некоординираност, несъгласуваност между различните политики;
- Високи административни бариери пред бизнеса и предприемачеството;
- Наличие на сива икономика и скрита заетост;
- Неефективна данъчна политика;
- Нестабилни регулационни механизми;
- Неефективно администриране;
- Не се извършва предварителна оценка на социалните въздействия от крупни промени в законовата уредба.

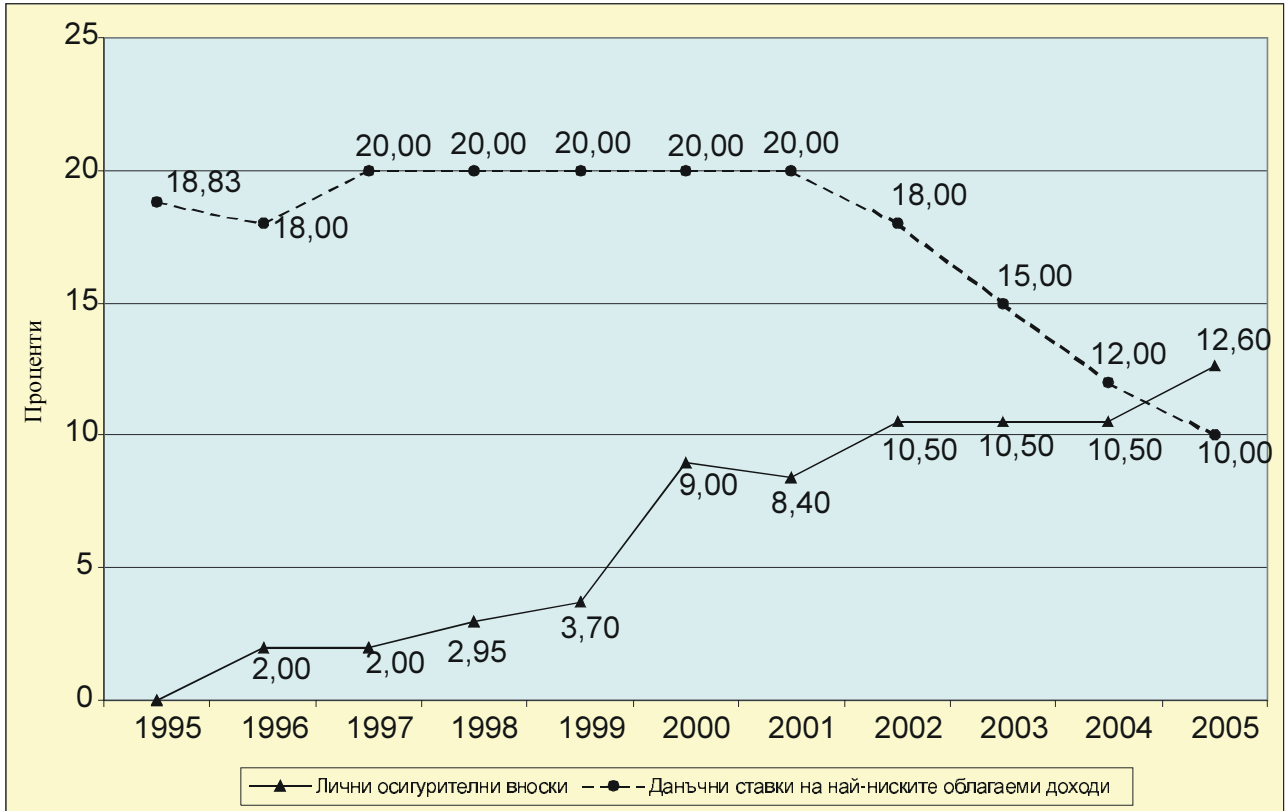
Специфични проблеми:

- Стагнация в растежа на доходите – разполагаемите доходи на домакинствата стагнират - растежът на номиналните доходи не осигурява нарастване на реалните доходи;
- Стеснен обхват на политиката на доходите, визиращ предимно разпределителни и преразпределителни процеси - регулиране на доходите от работна заплата, от социални плащания (пенсии, помощи, обезщетения). Като неин обект не се визират доходите от предприемачество и от собственост;
- Наличие на скрити доходи и липса на механизми, стимулиращи обявяването им;
- Централизиран механизъм за договаряне на работната заплата;
- Неизяснени функции на минималната работна заплата в перспектива;
- Нарастването на индивидуалната осигурителна тежест, която не се компенсира чрез адекватно нарастване на номиналните заплати.

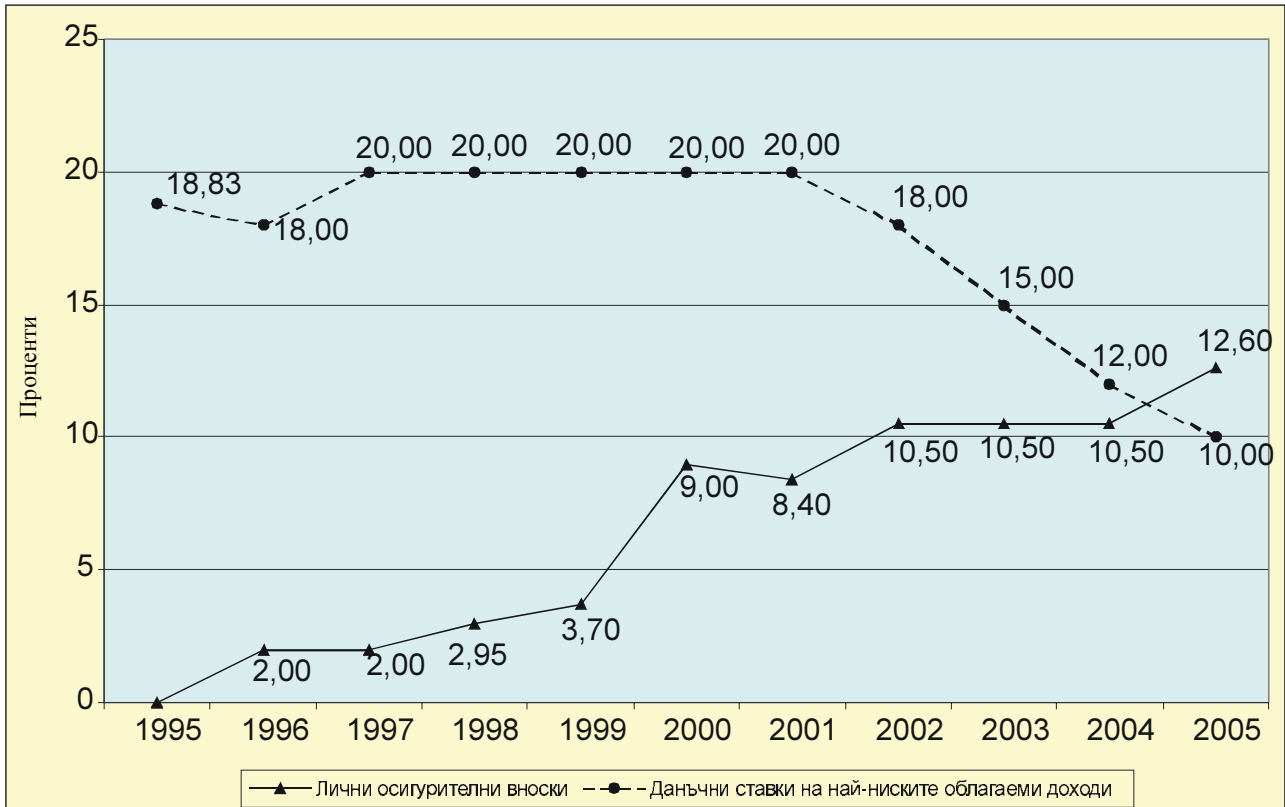
Необходими действия за промяна:

- Политиката на доходите да се формира и прилага в нейния “широк” смисъл, обхващащ и регулиращ не само доходите от труд и от социални трансфери, но и от предприемачество и от собственост;
- Разработване и възприемане на нова философия за връзката между икономическа и социална политика, между икономическо и социално развитие. Поставяне на ясни цели, ориентирани към хората;
- Развитие на пригодността за труд и на предприемаческите умения. Култивиране на пазарно поведение в населението. Политиката на заетостта да се формира с оглед влиянието ѝ върху доходите;
- Промени в Кодекса на труда, които да отговорят на пазарните условия в момента, да формират нов модел на договаряне на работната заплата, възможност за гъвкави форми на пазара на труда, насърчителни и облекчаващи мерки и условия, уреждащи трудовите отношения.
- Промяна в административните регулации и данъчното законодателство, насочено към доходите от собственост и предприемачеството, и свиване на сивата икономика;
- Подобряване качеството на информационната база;

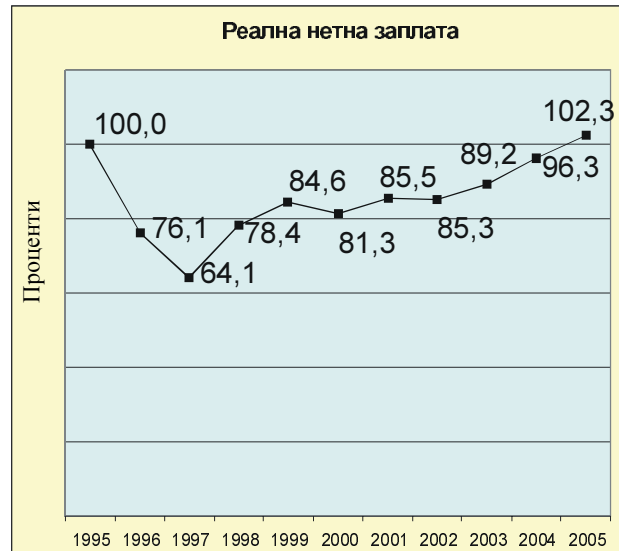
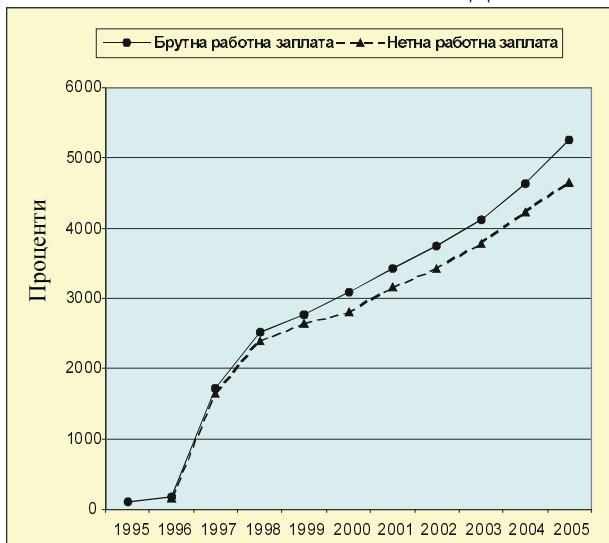
БРУТНА, НЕТНА И РЕАЛНА РАБОТНА ЗАПЛАТА В БЮДЖЕТНАТА СФЕРА
(ИНДЕКСИ ПРИ БАЗА 2001=100)

ЛИЧНИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ И ДАНЪК ОБЩ ДОХОД ПРЕЗ 1995 - 2005 Г.

БРУТНА, НЕТНА И РЕАЛНА РАБОТНА ЗАПЛАТА ЗА СТРАНАТА ИНДЕКСИ ПРИ БАЗА 1995 = 100

- Въвеждане в практиката на предварителните оценки на социалните въздействия от крупни промени в законовата уредба;
- Промяна в администрацията – повишаване на нейната ефективност (осигуряване спазването на законите чрез действен контрол и адекватни санкции);
- Механизми за раздвижване на пазара на земята и на недвижимите имоти;
- Съгласуваност и координация между различните политики с цел повишаване на реалните доходи;
- Последователно намаляване на ставките на подоходните данъци с акцент върху ниските и средните доходи. Основната цел на данъчната политика е осигуряването на висок и устойчив икономически растеж чрез осигуряване на необходимия ресурс за поддържане на фискална и макроикономическа стабилност и в същото време предоставяне на значими облекчения, стимулиращи икономическата активност.

Необходим е ясен и дългосрочен поглед, основан на ново отношение на доверие и сигурност между граждани и държава.

- Намаляване на данъците и таксите до конкурентноспособно в международен мащаб равнище. Необходимо е да се гарантира по-опростена и ясна схема за облагане с данъци и предоставяне на разрешителни, за да се стимулира икономиката;
- Предлагаме плавно увеличение на необлагаемия доход и по-чувствително намаление на процента на облагане на минималните

доходи. При такъв подход през 2005 г. brutният необлагаем минимум би достигнал 135 лв. Предвиждаме да се намали първата ставка от скалата от 20% за 2001 г. на 18% за 2002 г., 15% - 2003 г. и да достигне 10% за 2005 г. Тази мярка ще доведе до намаляване на данъчната тежест за ниските и тези под средните доходи за страната. Докато за най-високите доходи предвиждаме да се запази действащото в момента 29% облагане;

- Разработване на подходящи механизми, съдействащи за редовното изплащане на работните заплати и създаване на законодателна рамка, даваща предимство и сигурност за получаване на дължимите суми при несъстоятелност на работодателя;
- Намаляване на административните бариери пред бизнеса чрез опростяване на регистрационните, лицензионните и разрешителните режими;
- Административни и насърчителни мерки за повишаване на събираемостта в осигурителната система и стимулиране на работодателите и работещите към плащане на осигуровките с цел създаване на условия за равнопоставеност, лоялна конкурентна среда и преодоляване на дисбаланса, водещ до увеличаване на дефицита на осигурителния институт и до невъзможност за намаляване на осигурителната тежест;
- Въвеждане на диференциран задължителен осигурителен доход по браншове и групи професии, с оглед разширяване на основата, максимално обхващане на работещите по

- трудов договор и регламентиране на действително заплащаното възнаграждение;
- Предлагаме да се запази личната осигурителна вноска до 2004 г. на 10,5% и едва през 2005 г. да достигне 12,6%. Намаляване на осигурителната тежест върху личните доходи, което ще стимулира вътрешната мотивация за участие в осигурителния процес;
 - Формирането на заплатите в бюджетните организации през 2002 г. и за периода

2003-2005 г. трябва да бъде обвързано с темпа на икономически растеж, като се вземат под внимание ефектът от задължителните удържки (ДОД и лични осигуровки) и инфлацията. Освен това, за да се компенсира изоставането на реалните заплати, е необходимо бюджетните заплати да растат с по-голям процент от реалния икономически растеж.

Управление

ПРОМЕНИ В СЪСТАВА НА НАДЗОРНИЯ СЪВЕТ НА НОИ

Във връзка със създаването на нови ал. 3 и 4 в чл. 35 от Кодекса за задължително обществено осигуряване (КЗОО), които предвиждат, при различен брой на представителните организации на работниците и служителите или на работодателите, квотата на организациите с по-малък брой да се допълва до квотата на организациите с по-голям брой и извършени персонални промени в Министерството на финансите, съставът на Надзорния съвет на НОИ е следният:

- *Представители на организациите на работниците и служителите:*

Асия Гонева – КНСБ
Екатерина Рибарова – КНСБ - нов член
Димитър Манолов – КТ “Подкрепа”
Мариана Бъркашка – КТ “Подкрепа” - нов член

- *Представители на организациите на работодателите:*

Дикран Тебеян – Българска стопанска камара
Алексей Петров – Съюз за стопанска инициатива на гражданите
Румен Бяндов – БСЧП “Възраждане”
Станимир Цоцов – Българска търговско-промишлена палата

- *Представители, определени от Министерския съвет:*

Лидия Шулева
Емил Мирославов
Цветана Наньова - нов член
Гати ал-Джебури - нов член
Любомир Куманов
Марио Димитров
Соня Янкулова - нов член
Галина Маринска

ИЗМЕНЕНИЕ НА БРОЯ НА ПЕНСИОНЕРИТЕ С НОВООТПУСНАТИ ЛИЧНИ ПЕНСИИ ЗА ПЕРИОДА 1998-2001 Г.

Валентина Иванова,
главен експерт
в Главна дирекция “Анализи, планиране и прогнозиране”

За периода 1998-2001 г. настъпиха съществени промени в законодателството на общественото осигуряване. Това налага да се правят съпоставки и анализи за промените и тяхното отражение (количествена оценка) върху основните показатели, характеризиращи социалното осигуряване, по-конкретно пенсионното осигуряване. Броят на новоотпуснатите пенсии е важен показател, отразяващ промените в законодателството, които засягат измененията в условията за отпускане на пенсии. През 1998 г. пенсиите се отпускаха по действащия тогава Закон за пенсиите, а през 2001 г. - по влезлия в сила Кодекс за задължително обществено осигуряване през 2000 г. и с промените, настъпили след 2000 г. (ДВ, бр. 64 /2000 г., ДВ, бр. 1/ 2001 г., ДВ, бр. 35/2001 г., ДВ, бр. 41/2001 г.).

В табл. 1 е представена отчетна информация за броя на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии по видове пенсии, групи възраст и пол за периода 1998-2001 г. Разглеждат се по-подробно видовете пенсии за осигурителен стаж и възраст и за инвалидност поради общо заболяване. Тези два вида пенсии обхващат около 87,6% през 1998 г. и 88,3% през 2001 г. от пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии.

Анализът на агрегираната отчетна информация за броя на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за периода 1998-2001 г. дава възможност да се открият следните по-важни тенденции:

- **Наблюдава се тенденция на намаление на броя на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и въз-**

раст. За периода 1998-2001 г. броят на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст намалява от 91 431 на 44 922 души, т. е. с 50,9% или в абсолютен размер с 46 509 души. При това намалява в по-голяма степен броят на пенсионерите жени с новоотпуснати лични пенсии – от 47 314 през 1998 г. на 19 551 през 2001 г., т.е. с 58,7% или в абсолютен размер с 27 763.

Броят на пенсионерите мъже с новоотпуснати лични пенсии също намалява от 44 117 през 1998 г. на 25 371 през 2001 г., т.е. с 42,5% или в абсолютен размер с 18 746.

При пенсионерите мъже с новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст най-осезателно е намалението за възрастовата група от 60-64 г., когато броят им намалява от 22 207 през 1998 г. на 9302 през 2001 г. Аналогично броят на пенсионерите жени с новоотпуснати лични пенсии намалява най-рязко за възрастовата група от 55-59 г., като броят им намалява от 36 602 през 1998 г. на 14 819 през 2001 г.

Тази тенденция на промяна показва, че промените в КЗОО, свързани с увеличаване критериите за достъп до пенсионната система – увеличаване на минималната възраст за пенсиониране и удължаване на осигурителния стаж - са се отразили в по-голяма степен при жените, отколкото при мъжете. Законодателните промени, влезли в сила с КЗОО, се отразяват в по-голяма степен върху тенденциите на изменение на броя

на пенсионерите жени с новоотпуснати пенсии, отколкото върху промените на броя на пенсионерите мъже с новоотпуснати пенсии. Сравнявайки условията за отпускане на пенсиите през 1998 г. и на тези през 2001 г. по пол, следва, че различията са по-големи при отпускане на пенсиите за жените. Тъй като по отменения Закон за пенсиите жените и мъжете се пенсионираха при различна възраст и различни изисквания за положен трудов стаж, новото законодателство цели да се постигне максимално възможно (макар и не напълно) изравняване на пенсионните права на мъжете и жените.

□ **Налице е промяна в съотношението по пол при пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст (ОСВ).** През 1998 г. броят на пенсионерите жени с новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст е 47 314, а броят на пенсионерите мъже с новоотпуснати лични пенсии за ОСВ е 44 117, т.е. пенсионерите жени са повече от пенсионерите мъже с 3197. За периода 1998-2001 г. намаляват както пенсионерите мъже, така и пенсионерите жени с новоотпуснати лични пенсии за ОСВ, но намалението при пенсионерите жени е по-голямо, което води до промяна на съотношението между мъжете и жените пенсионери с новоотпуснати лични пенсии през 2001 г. През 2001 г. броят на пенсионерите мъже с новоотпуснати лични пенсии за ОСВ е 25 371, а броят на пенсионерите жени с новоотпуснати лични пенсии е 19 551, т.е. броят на пенсионерите мъже надвишава този на жените с 5820. Такава промяна в съотношението по пол не се наблюдава при останалите видове пенсии.

□ **Увеличава се броят на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване.** Броят на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване се увеличава от 12 516 през 1998 г. на 26 808 през 2001 г., т.е. с 14 292. Броят на пенсионерите мъже с новоотпуснати лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване нараства от 6908 през 1998 г. на 13 941 през 2001 г., т.е. нараства в абсолютен размер със 7033. При пенсионерите жени с новоотпуснати лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване тенденцията на увеличение се запазва. Броят на пенсионерите жени с новоотпуснати лични пенсии за инвалидност

поради общо заболяване се увеличава от 5608 през 1998 г. на 12 867 през 2001 г., т.е. нарастването в абсолютен размер е със 7259. Нарастването им може да се обясни със законодателните промени, характеризиращи пенсиите за инвалидност поради общо заболяване: промени се базисният период за изчисляване размера на пенсиите за инвалидност поради общо заболяване, като се приравни към този при пенсиите за осигурителен стаж и възраст, въведе се ново понятие “дарен” или признат трудов стаж. Може да се има предвид и още една възможност за пенсиониране за инвалидност поради общо заболяване. Лицата по чл. 4, ал. 3 от КЗОО се осигуряват задължително за инвалидност поради общо заболяване, старост или смърт, поради което не могат да получат инвалидна пенсия за трудова злополука и професионална болест. Ако обаче загубят работоспособността си, те получават пенсия за инвалидност поради общо заболяване.

□ **Наблюдава се промяна в структурата на броя на пенсионерите с новоотпуснати пенсии по видове пенсии.** За периода 1998-2001 г. относителният дял на броя на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст (ДОО-вид 02) от общо всички видове лични пенсии намалява от 77,1 на 55,3%; за същия период се увеличава дялът на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване от 10,5% през 1998 г. на 33,0 % през 2001 г. (табл. 1).

□ **Настъпва промяна в структурата на броя на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии по групи възраст.** Нараства относителният дял на броя на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии до 44-годишна възраст. Анализирайки данните по видове пенсии, следва, че тази промяна се дължи на увеличението на броя на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване. Броят на пенсионерите мъже с новоотпуснати лични пенсии на възраст след 65 г. намалява както в абсолютен размер, така и в относителен дял спрямо общия брой пенсионери мъже с новоотпуснати лични пенсии. Броят на пенсионерите жени с новоотпуснати лични пенсии на възраст след 60 г. намалява както в абсолютен размер, така и в относителен

Таблица 1								
БРОЙ ПЕНСИОНЕРИ С НОВООТПУСНАТИ ЛИЧНИ ПЕНСИИ ПО ВИДОВЕ ПЕНСИИ, ГРУПИ ВЪЗРАСТ И ПОЛ за периода 1998-2001 г.								
ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ	1998 г.		1999 г.		2000 г.		2001 г.	
	ОБЩО	Процент от общия брой	ОБЩО	Процент от общия брой	ОБЩО	Процент от общия брой	ОБЩО	Процент от общия брой
Брой пенсионери с новоотпуснати лични пенсии - общо	118 662	100,0%	119 225	100,0%	87 949	100,0%	81 275	100,0%
мъже	61 872	52,1%	60 650	50,9%	49 884	56,7%	46 319	57,0%
жени	56 790	47,9%	58 575	49,1%	38 065	43,3%	34 956	43,0%
в т. ч.								
1. Осигурителен стаж и възраст-общо	91 431	77,1%	90 848	76,2%	59 006	67,1%	44 922	55,3%
мъже - общо	44 117	100,0%	40 980	100,0%	30 075	100,0%	25 371	100%
до 44 г.	1	0,0%		0,0%	1	0,0%	1	0,0%
от 45 г. до 49 г.	1 560	3,5%	1 264	3,1%	587	2,0%	895	3,5%
от 50 г. до 54 г.	3 787	8,6%	4 212	10,3%	3 941	13,1%	2 763	10,9%
от 55 г. до 59 г.	14 252	32,3%	13 839	33,8%	12 339	41,0%	11 455	45,1%
от 60 г. до 64 г.	22 207	50,3%	20 048	48,9%	12 187	40,5%	9 302	36,7%
над 65 г. и повече	2310	5,2%	1617	3,9%	1020	3,4%	955	3,8%
жени - общо	47 314	100,0%	49 868	100,0%	28 931	100,0%	19 551	100,0%
до 44 г.	14	0,0%	9	0,0%	10	0,0%	0	0,0%
от 45 г. до 49 г.	1 624	3,4%	1 590	3,2%	1 111	3,8%	512	2,6%
от 50 г. до 54 г.	5 795	12,2%	5 552	11,1%	4 092	14,1%	3 830	19,6%
от 55 г. до 59 г.	36 602	77,4%	37 024	74,2%	22 541	77,9%	14 819	75,8%
над 60 г. и повече	3279	6,9%	5693	11,4%	1177	4,1%	390	2,0%
2. Инвалидност поради общо заболяване - общо	12 516	10,5%	12 045	10,1%	14 546	16,5%	26 808	33,0%
мъже - общо	6 908	100,0%	6 817	100,0%	8 062	100,0%	13 941	100,0%
до 44 г.	1 710	24,8%	1 550	22,7%	1 791	22,2%	3 031	21,7%
от 45 г. до 49 г.	1 279	18,5%	1 224	18,0%	1 404	17,4%	2 298	16,5%
от 50 г. до 54 г.	1 920	27,8%	2 023	29,7%	2 435	30,2%	3 949	28,3%
от 55 г. до 59 г.	1 709	24,7%	1 789	26,2%	2 167	26,9%	3 807	27,3%
от 60 г. до 64 г.	203	2,9%	176	2,6%	246	3,1%	825	5,9%
над 65 г. и повече	87	1,3%	55	0,8%	19	0,2%	31	0,2%
жени - общо	5 608	100,0%	5 228	100,0%	6 484	100,0%	12 867	100,0%
до 44 г.	1 714	30,6%	1 534	29,3%	1 941	29,9%	3 557	27,6%
от 45 г. до 49 г.	1 380	24,6%	1 315	25,2%	1 644	25,4%	2 968	23,1%
от 50 г. до 54 г.	1 858	33,1%	1 810	34,6%	2 435	37,6%	4 743	36,9%
от 55 г. до 59 г.	275	4,9%	297	5,7%	419	6,5%	1 519	11,8%
над 60 г. и повече	381	6,8%	272	5,2%	45	0,7%	80	0,6%

дъл спрямо общия брой пенсионери жени с новоотпуснати лични пенсии. Тази тенденция е валидна за всички видове пенсии както за мъжете, така и за жените пенсионери с новоотпуснати лични пенсии. Това са може би лицата, които имат изискуемата минимална възраст за пенсиониране и изискуемия брой точки за момента, но са с малък трудов

стаж. За в бъдеще необходимият брой точки за пенсиониране се увеличава с всяка изминала година. Необходимо е да имаме предвид и възможността за преизчисляване на отпуснатата вече пенсия, ако лицето е придобило осигурителен стаж и осигурителен доход след пенсиониране (чл. 102 от КЗОО).

ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ - 2000 ГОДИНА

Администрирането на осигуряването за трудова злополука и професионална болест от Националния осигурителен институт (НОИ) налага въвеждането на автоматизирана система за регистриране, обработване и отчитане на трудовите злополуки към единната информационна система на социалното осигуряване.

Въвеждането на диференцирана осигурителна вноска за трудова злополука и професионална болест изисква воденето на статистическа информация за честотата и тежестта на трудовите злополуки по предприятия, отрасли (икономически дейности) и общо за страната. През месец февруари 2002 г. в НОИ за първи път такава информация бе обобщена за злополуките, станали през 2000 г. Информацията за тях бе събирана и през цялата 2001 г. на база данните от досиетата за трудови злополуки в териториалните поделения на НОИ, а не по автоматизиран начин чрез информационна система за регистриране, обработка и отчитане на трудовите злополуки. Поради тази причина информацията за 2000 г. е ограничена до броя и разпределението на трудовите злополуки по отраслови раздели на Националната отраслова класификация (НОК) и по териториални поделения на НОИ. За изчисление на показателите за честотата и тежестта на трудовите злополуки са използвани данни на Националния статистически институт за средносписъчния брой на наетите лица и отработените часовини, групирани по отраслови раздели и общо за страната.

Разпределението на трудовите злополуки по отраслови раздели на Националната отраслова

класификация показва, че 52% от злополуките са допуснати в: държавното управление и отбраната; строителството; добива, обогатяването и брикетирането на въглища и торф; производството на машини, оборудване и домакински уреди; здравеопазването и социалните дейности; производството на хранителни продукти; сухопътния транспорт; добива и обогатяването на метални руди; производството и разпределението на електроенергия, газообразно гориво и топлоенергия; образованието. В тези отрасли и дейности са заети около 45% от общия брой наети лица.

Най-много смъртни трудови злополуки като абсолютни стойности са регистрирани в: строителството - 22 бр.; сухопътния транспорт (без спомагателните дейности) - 15 бр.; селското стопанство - 11 бр. и т. н. Най-голяма е честотата на смъртните трудови злополуки в добивната промишленост (добив на нерудни материали и минерални суровини, на метални руди, на въглища, дърводобив), в разпределението и снабдяването с вода в населени места, транспорта, строителството и т. н.

В 30 отраслови раздела (от общо 78 по НОК) честотата и тежестта на трудовите злополуки са по-високи от средните за страната. Най-характерни в това отношение са данните за добива на метални руди и добива на въглища, където честотата е съответно 7,5 и 4,8, а тежестта - 8,1 и 5,1 пъти по-високи от средните за страната.

Подробна информация за трудовите злополуки през 2000 г. може да намерите в интернет-страницата на Националния осигурителен институт.

ОТРАСЛОВ РАЗДЕЛ	Код по НОК	Средноспичен брой на персонала	Обработени човекочасове	Трудови злупонки (бр.)		В т.ч. трудови злупонки предизвикали:					Загубени календарни дни от трудови злупонки (бр.)		П О К А З А Т Е Л И							
				смерт		инвалидност		смерт		инвалидност		К _ч		К _т		И _ч		И _т		
				общо	на 1000	общо	на 1000	общо	на 1000	общо	на 1000	общо	на 1000	общо	на 1000	общо	на 1000	общо	на 1000	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
О Б Щ О З А С Т Р А Н А Т А		1900940	3233846066	6800	5841	138	119	89	83	323485	274751	3,58	3,07	0,170	0,145	2,10	1,81	1,00	100	85
Селско стопанство	01	75390	1373559471	191	167	11	10	8	8	11166	10721	2,53	2,22	0,148	0,142	1,39	1,22	81	78	
Лоз и развъждане на дървеч	02	482	870600	1	1					171	171	2,07	2,07	0,355	0,355	1,15	1,15	196	196	
Горско стопанство; Дърводобив	03	13468	23048189	80	67	5	3	1	1	3749	3163	5,94	4,97	0,278	0,235	3,47	2,91	163	137	
Риболов; Експлоатация на рибни развъщници и стопанства	04	310	575759																	
Добив, обогатяване и брикетирване на въглища и торф	06	22828	37106573	397	362	6	5	2	2	21339	19158	17,39	15,86	0,935	0,839	10,70	9,76	575	516	
Добив на суров нефт, природен газ, бит. шисти и бит. пясък; Услуги...	07	1150	2056198	6	5					217	207	5,22	4,35	0,189	0,180	2,92	2,43	106	101	
Добив и обогатяване на уранови и ториеви руди	08	245	412860	2	2					24	24	8,16	8,16	0,098	0,098	4,84	4,84	58	58	
Добив и обогатяване на метални руди	09	9202	14544581	249	237	4	4	4	3	9986	9336	27,06	25,76	1,085	1,036	17,12	16,29	687	656	
Добив на верижни материали; Добив на минерални суровини за хлп. п-во...	10	6958	12350900	61	55	5	3			1641	1483	8,77	7,90	0,236	0,213	4,94	4,45	133	120	
Производство на хранителни продукти	14	68022	120089220	329	288	2	2	8	7	14932	12861	4,84	4,23	0,220	0,189	2,74	2,40	124	107	
Производство на напитки	15	16840	29924360	91	83			1	1	3757	3198	5,40	4,93	0,223	0,190	3,04	2,77	126	107	
Производство на тютюн и тютювени изделия	16	10251	16927639	32	25					1088	813	3,12	2,44	0,106	0,079	1,89	1,48	64	48	
Обработка на вълна; Текстилно и трикотажно производство	17	30954	51692124	98	88	2	1	5	5	5163	4635	3,17	2,84	0,167	0,150	1,90	1,70	100	90	
Производство на皮革 изделия	18	101057	168925671	179	139	1	1			7189	3935	1,77	1,38	0,071	0,039	1,06	0,82	43	23	
Обработ. на кожарски кожи и п-во на изделия от тях; П-во на кожено облекло	19	1395	2260252	2	2					43	43	1,43	1,43	0,031	0,031	0,88	0,88	19	19	
П-во на кожи без косъм, изделия за пътуване, сараяши изделия и обулки	20	19012	31319697	60	52	1	1			1837	1191	3,16	2,74	0,097	0,063	1,92	1,66	59	38	

ОТРАСЛОВ РАЗДЕЛ	Код по НОК	Средностисъчен брой на персонала	Обработени часованасе	Трудови зпозлопуки (бр.)		В т.ч. трудови зпозлопуки предизвикали:				Загубени календарни дни от трудови зпозлопуки (бр.)		П О К А З А Т Е Л И							
				инвалидност		смерт	инвалидност		общо	по чл. 55, кп. 1 от КЗОО	К _к	К _т	И _к		И _т				
				общо	по чл. 55, кп. 1 от КЗОО		общо	по чл. 55, кп. 1 от КЗОО					общо	по чл. 55, кп. 1 от КЗОО	общо	по чл. 55, кп. 1 от КЗОО			
5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели	22	13099	22601184	117	115	1	1	5	5	5200	4970	8,93	8,78	0,397	0,379	5,18	5,09	230	220
Производство на дървесна маса, хартия картон и изделия от тях	23	11925	19907908	75	67			1	1	3242	2742	6,29	5,62	0,272	0,230	3,77	3,37	163	138
Издателска дейност	24	4315	7690832	1	1					9	9	0,23	0,23	0,002	0,002	0,13	0,13	1	1
Полиграфическа дейност и тиражиране на аудио-, видео- и компютърни записи	25	6521	11488341	10	6	1	1			297	215	1,53	0,92	0,046	0,033	0,87	0,52	26	19
Производство на жож, рафинирани нефтопродукти и ядрено гориво	26	10415	15414444	87	77	1	1			3793	3170	8,35	7,39	0,364	0,304	5,64	5,00	246	206
Производство на химични продукти	27	32543	53715910	114	105	1	1	1	1	4645	4210	3,50	3,23	0,143	0,129	2,12	1,95	86	78
Производство на каучукови и пластмасови изделия, без обувките	28	16080	27147539	73	67	1	1	3	3	3434	2913	4,54	4,17	0,214	0,181	2,69	2,47	126	107
Производство на продукти от неметални минерални суровини	29	24425	41732432	187	175	3	3			7459	7021	7,66	7,16	0,305	0,287	4,48	4,19	179	168
Черна металургия	30	19077	30297741	174	158	1	1	2	2	10196	9528	9,12	8,28	0,534	0,499	5,74	5,21	337	314
Цветна металургия	31	7293	11887021	69	67	1	1	1	1	3858	3778	9,46	9,19	0,529	0,518	5,80	5,64	325	318
Лееие на метали	32	5141	8642454	63	61	1	1			2217	2204	12,25	11,87	0,431	0,429	7,29	7,06	257	255
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	33	23202	39291522	189	162	2	1	3	3	9817	7786	8,15	6,98	0,423	0,336	4,81	4,12	250	198
П-во на маш., оборудуи. и домашни изделия, без явл. в др. отрасли и раздели	34	75133	118407810	396	340	4	4	7	7	15237	13645	5,27	4,53	0,203	0,182	3,34	2,87	129	115
П-во на качц. и електронно-изчисл. техн.	35	3281	5617039	9	7					368	214	2,74	2,13	0,112	0,065	1,60	1,25	66	38
П-во на електрически маш. и апарати	36	17722	29027015	77	65	1	1			2635	2272	4,34	3,67	0,149	0,128	2,65	2,24	91	78
Производство на радио-, телевизионна и далекосъобщителна техника	37	5756	9486320	19	14					507	384	3,30	2,43	0,088	0,067	2,00	1,48	53	40
П-во на медицинско оборудване, прецизни апарати и инструменти	38	6396	10448864	8	8					196	196	1,25	1,25	0,031	0,031	0,77	0,77	19	19

ОТРАСЛОВ РАЗДЕЛ	Код по НОК	Среден годишен брой на персонала	Обработени човекочасове	Трудови зпозпоуки (бр.)		В т.ч. трудови зпозпоуки предизвикани:			Загубени календарни дни от трудови зпозпоуки (бр.)		П О К А З А Т Е Л И									
				общо	на чл. 55	смерт	инвалидност	общо	на чл. 55	на чл. 55	К _ч	К _т	Индекс на честота И _ч		Индекс на тежест И _т					
													13	14	15	16	17	18	19	20
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
П-во на автомобили, ремаркета, полуремаркета, части и принадлежности за тях	39	3516	5933337		22	16					663	553	6,26	4,55	0,189	0,157	3,71	2,70	112	93
Производство на транспортни средства, без автомобили	40	9483	15954767		94	87	2	2	2	2	4780	4462	9,91	9,17	0,504	0,471	5,89	5,45	300	280
Производство на мебели и други промишлени произведения	41	19174	33044964		153	146	1	1	4	3	6056	5803	7,98	7,61	0,316	0,303	4,63	4,42	183	176
Преработка на отпадъци и вторични суровини	42	303	589024																	
П-во и разпределение на ел.енергия, газообразно гориво и топлиенергия	45	39686	62638127		239	198	4	4	1	1	12704	10422	6,02	4,99	0,320	0,263	3,82	3,16	203	166
Поддрж. и експл. на съор. за осв. на ул. и пш. и снабд. с топлиен. в насел. места	46	344	518432								18	18	2,53	2,53	0,023	0,023	1,43	1,43	13	13
Съхране и пречистване на вода	47	789	1400790		2	2					3453	3005	4,55	3,95	0,187	0,163	2,61	2,27	107	93
Разпределение и снабдяване с вода в населените места	48	18466	32215278		84	73	5	5					4,38	4,00	0,246	0,231	2,52	2,31	142	133
Строителство	50	98053	169994039		429	392	22	15	6	6	24093	22641	0,78	0,60	0,029	0,019	0,43	0,33	16	11
Търговия с автомоб., мотоцикл., части и принадлежности за тях; Търг. на дребно с ГСМ	53	21690	39487909		17	13	1	1			627	417	3,62	2,94	0,151	0,133	2,00	1,63	83	73
Техническо обслужване и ремонт на автомобили и мотоциклети	54	4423	7993268		16	13			1	1	666	587	0,60	0,50	0,036	0,030	0,33	0,28	20	17
Търговия на едро и търг. поср. на едро, без търг. с автомобилни и мотоциклети	55	87748	158842164		53	44	4	4	2	2	3136	2668	0,85	0,77	0,048	0,043	0,47	0,43	27	24
Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети	56	94595	169331720		80	73	4	4	3	3	4519	4077								
Ремонт на домашни и битови уреди и предмети за лично ползване	57	2222	4011385																	

ОТРАСЛОВ РАЗДЕЛ	Код по НОК	Среден списъчен брой на персонала	Обработени човеко-часове	Трудови зпозполуки (бр.)		В т.ч. трудови зпозполуки предизвикани:				Загубени календарни дни от трудови зпозполуки (бр.)		Коефициент на честота		Коефициент на тежест		Индекс на честота		Индекс на тежест		
				Ит. Л. К. О. О.		Ит. Л. К. О. О.		Ит. Л. К. О. О.		Ит. Л. К. О. О.		Ит. Л. К. О. О.		Ит. Л. К. О. О.		Ит. Л. К. О. О.		Ит. Л. К. О. О.		
				общо	Ит. Л. К. О. О.	общо	Ит. Л. К. О. О.	общо	Ит. Л. К. О. О.	общо	Ит. Л. К. О. О.	общо	Ит. Л. К. О. О.	общо	Ит. Л. К. О. О.	общо	Ит. Л. К. О. О.	общо	Ит. Л. К. О. О.	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Хотели, Ученически, студентски и работи. облекател; База за почивка	59	16882	30475454	32	26	1	1				1022	807	1,90	1,54	0,061	0,048	1,05	0,85	34	26
Обществено хранене	60	33022	57356283	59	49	1	1				1907	1614	1,79	1,48	0,058	0,049	1,03	0,85	33	28
Сухопътен транспорт, без спомог. д-сти.	62	62653	110693465	320	287	15	15	7	7	7	17633	15974	5,11	4,58	0,281	0,255	2,89	2,59	159	144
Воден транспорт, без спомог. дейности	63	6222	8779235	62	55	1	1				2526	1751	9,96	8,84	0,406	0,281	7,06	6,26	288	199
Въздушен транспорт, без спомог. д-сти.	64	3949	6789134	14	14			1	1	1	1595	1595	3,55	3,55	0,404	0,404	2,06	2,06	235	235
Спомогателни дейности в транспорта, Обраб. на товар, складово стопанство	65	39649	68996524	111	97	3	3				4352	3741	2,80	2,45	0,110	0,094	1,61	1,41	63	54
Поддръжане на пътна мрежа	66	4785	8400815	21	21						966	966	4,39	4,39	0,202	0,202	2,50	2,50	115	115
Дейности на туроператори и на агенции за пътуване и туризъм	67	2329	4162244	3	3	1	1				40	40	1,29	1,29	0,017	0,017	0,72	0,72	10	10
Поша и палео-собиращи	68	44661	75812585	136	82						7184	5002	3,05	1,84	0,161	0,112	1,79	1,08	95	66
Финансово посредничество, без застраховане и доброволно осигуряване	70	22145	38541663	37	22	1					2143	1127	1,67	0,99	0,097	0,051	0,96	0,57	56	29
Застрахователна дейност, Доброволно осигуряване	71	3305	5838303	3	1						256	30	0,91	0,30	0,077	0,009	0,51	0,17	44	5
Спомогат. дейности, свързани с финанси. посредн., застрах. и добров. осигуряване	72	2441	4204959	3	1	1					43	30	1,23	0,41	0,018	0,012	0,71	0,24	10	7
Операции с недвижими имоти	74	8257	14069133																	
Даване под наем на трансп. средства, маш. и др. техн., без оператор, Дом и ...	75	826	1386753																	
Дейности по проектно-програмно осигуряване и свързани с тях услуги	76	6776	11779691	4	2						183	50	0,59	0,30	0,027	0,007	0,34	0,17	16	4
Научни изследвания	77	16726	28330246	13	10	1					430	228	0,78	0,60	0,026	0,014	0,46	0,35	15	8
Консулт. и услуги в областта на правото у-нието, счетоводството, твърд. д-ст.	78	8961	15416148	7	7						143	143	0,78	0,78	0,016	0,016	0,45	0,45	9	9

ОТРАСЛОВ РАЗДЕЛ	Код по НОК	Средноспечен брой на персонала	Обработени човекочасове	Трудови зглопулки (бр.)		В т.ч. трудови зглопулки предизвикани:			Загубени календарни дни от трудови зглопулки (бр.)		П О К А З А Т Е Л И								
				смерт		инвалидност		общо		общо		К _ч		К _т		И _ч		И _т	
				по ян 55, ат.1отКЗОО	общо	по ян 55, ат.1отКЗОО	общо	по ян 55, ат.1отКЗОО	общо	по ян 55, ат.1отКЗОО	общо	по ян 55, ат.1отКЗОО	общо	по ян 55, ат.1отКЗОО	общо	по ян 55, ат.1отКЗОО	общо	по ян 55, ат.1отКЗОО	
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Проектантски дейности, технически консултации, услуги и анализи	79	10428	17913478	18	13	2	2	1	1	1053	830	1,73	1,25	0,101	0,080	1,00	0,73	59	46
Други бизнесуслуги	80	37210	67177535	40	33	2	2	1	1	2222	2076	1,07	0,89	0,060	0,056	0,60	0,49	33	31
Държавно управление и отбрана	82	89791	158170127	584	500	6	5	3	1	29549	24305	6,50	5,57	0,329	0,271	3,69	3,16	187	154
Образование	84	215412	346007112	238	179	1	1	3	3	13541	10256	1,10	0,83	0,063	0,048	0,69	0,52	39	30
Хуманно здравеопазване и социални дейности	86	138524	226096594	341	214	1	1	1	1	15043	8411	2,46	1,54	0,109	0,061	1,51	0,95	67	37
Ветеринарна лечебна дейност	87	2148	3755691	5	3					147	87	2,33	1,40	0,068	0,041	1,33	0,80	39	23
Експл. на капитални средства, Поддръжане на честотата в нас. места	89	19197	32606431	50	47	1	1			2174	2048	2,60	2,45	0,113	0,107	1,53	1,44	67	63
Деятност на обществ. политически, религиозни и професионални организации	90	10554	18355717	7	4			1	1	660	456	0,66	0,38	0,063	0,043	0,38	0,22	36	25
Деятност на информационни агенции, Производство и разпростр. на филми	91	1124	1962319	4	3	1	1			156	141	3,56	2,67	0,139	0,125	2,04	1,53	79	72
Култура, изкуство, научно-техническа информация и документация	92	17863	30767223	27	20	1	1			1122	900	1,51	1,12	0,063	0,050	0,88	0,65	36	29
Развлекаелна, физическа и спортна дейност, Експлоатация на шахмове	93	9951	17555575	6	6					251	251	0,60	0,60	0,025	0,025	0,34	0,34	14	14
Други услуги за населението	94	4769	8241955	20	17					1017	843	4,19	3,56	0,213	0,177	2,43	2,06	123	102
Домакинства с наети на работа лица	96																		
Експертни организации и институти	99																		
Общ брой подведени декларации за трудови зглопулки станали през 2000г. - 6932 бр.																			
Данните за средноспечен брой на персонала и обработените човекочасове са от Националния статистически институт																			
Коефициент на честота (К_ч) - брой трудови зглопулки на 1000 заети																			
Коефициент на честота (К_т) - загубени календарни дни от трудови зглопулки на един зает																			
Коефициент на тежест (И_ч) - загубени календарни дни от трудови зглопулки на 1 млн. обработени човекочасове																			

Партньори

ДЪРЖАВНИЯТ НАДЗОР ВЪРХУ ДОПЪЛНИТЕЛНОТО СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ – ГАРАНЦИЯ ЗА ЗАЩИТА ИНТЕРЕСИТЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА

Бисер Петков,
председател на Държавната агенция за осигурителен надзор

С приемането на новото пенсионно законодателство в края на 1999 г. България пристъпи към осъществяването на мащабна пенсионна реформа. Тя цели не само усъвършенстване на разходо-покривната система, но и създаване и развитие на система за допълнително задължително и допълнително доброволно пенсионно осигуряване, осъществявана на капиталово-покривен (фондови) принцип. Управлението на допълнителните пенсионни фондове се осъществява от лицензирани частни пенсионноосигурителни дружества.

Тези нови принципи променят функциите на държавата по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване. Тя поема ролята на основен регулатор, който определя специфичните правила на поведение на пенсионноосигурителните дружества (ПОД) и осъществява надзор за тяхното спазване в интерес на осигурените лица. Ефективният държавен надзор се превръща в един от основните фактори за стабилността и общественото доверие в допълнителното пенсионно осигуряване.

С мисията да защитава интересите на осигурените лица преди две години беше създадена Държавната агенция за осигурителен надзор (ДАОН). Тя е административна структура към Министерски съвет, извършва лицензиране и надзор върху дружествата, осъществяващи дейност по допълнителното социално осигуряване – пенсионно, здравно и при безработица.

През изминалите две години завърши институционалното изграждане на първата по рода си у нас надзорна институция в областта на допълнителното социално осигуряване. Първоначално

усилията бяха насочени основно към лицензирането на заварените дружества, осъществяващи дейност по допълнително пенсионно осигуряване, както и на новоучредени компании. За кратко време бяха разработени и приети подзаконовите актове, изисквани от Закона за допълнителното доброволно пенсионно осигуряване и Кодекса за задължителното обществено осигуряване. До края на 2000 г. приключи лицензирането на пенсионноосигурителните дружества. Равносметката до момента е лицензирането на 9 ПОД, които регистрираха в съда по три допълнителни пенсионни фонда. На едно дружество беше отказан лиценз. През 2001 г. бяха лицензирани и две дружества, които извършват дейност по доброволно здравно осигуряване. Едновременно с това експертите на Агенцията работиха и по изпълнение на законите изисквания за прекратяване на дейността на заварените от закона дружества с предмет на дейност допълнително пенсионно осигуряване, които не подадоха документи за лицензиране.

Изминалата 2001 г. беше първата пълна година, през която лицензираните ПОД осъществяваха дейност. На базата на годишните отчети, които дружествата представиха в ДАОН, може да се направи една обща оценка за развитието на допълнителното пенсионно осигуряване у нас. Данните показват значително нарастване на активите, които пенсионноосигурителните дружества управляват. Абсолютният размер на това нарастване спрямо края на 2000 г. е 100 257 хил. лв. или ръст от 115,71 на сто.

Към 31 декември 2001 г. общият размер на активите на управляваните от осемте лицензирани

ПОД доброволни и професионални пенсионни фондове е 186 899 хил. лв. Продължава да доминира делът на активите на доброволните пенсионни фондове, който е в размер на 135 363 хил. лв. и представлява 72,43 на сто от общия размер. Активите на професионалните пенсионни фондове възлизат на 51 536 хил. лв.

В края на 2001 г. активите на допълнителните пенсионни фондове представляват 0,66 на сто от БВП (при 0,34 на сто в края на 2000 г.) и 3,71 на сто от спестяванията на населението в търговските банки (при 2,41 на сто в края на 2000 г.). Все още този дял е незначителен, но очакванията са, че с развитието на пенсионната система и с включването на универсалните пенсионни фондове динамиката и растежът на активите на допълнителното пенсионно осигуряване ще се ускорят чувствително.

През 2001 г. в сравнение с 2000 г. е намалял делът на инвестициите на пенсионните фондове във всички разрешени от закона инструменти за сметка на увеличението на дела на инвестициите в банкови депозити и ипотечни облигации, издадени от търговски банки, делът на които достига 41,95 на сто от всички активи на допълнителните пенсионни фондове към 31 декември 2001 г.

Функциите на надзора се развиваха едновременно с развитието на допълнителното пенсионно осигуряване в страната. Контролната дейност започна с т.нар. предварителен контрол, който се извършва по време на лицензирането на дружествата. Същинският текущ надзор агенцията започна да осъществява след лицензирането на ПОД и регистрирането в съда на управляваните от тях пенсионни фондове. Неговото ефективно прилагане е гаранция за публичното доверие в извършваната пенсионна реформа.

Текущият контрол се осъществява чрез дистанционен анализ и контрол на дейността на лицензираните ПОД и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване въз основа на представяните от тях месечни, тримесечни и годишни отчети и справки, както и на базата на извършените в офисите на дружествата проверки. По този начин се определят, анализират и оценяват равнището и динамиката на нормативно определени (с контролирано равнище) и индикативни показатели. Посредством нормативно определените показатели се следи структурата на капитала и съотношението му с балансовите активи и пасиви на пенсионноосигурителните дружества, ликвидността на дружеството и на доброволните пенсион-

ни фондове, размера на таксата за управление от осигурителните вноски, отчислената доходност от инвестиции за дружеството. Индикативните показатели обхващат отделни страни от дейността на дружествата и управляваните от тях пенсионни фондове и са база за сравнителен анализ както между тях в рамките на определен период, така и в динамика. Резултатите от направените анализи на отчетите и справките за дейността на лицензираните ПОД и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване през 2001 г. показват, че тяхната дейност е в рамките на нормативните изисквания.

При осъществяване на своята дейност ДАОН си взаимодейства с редица сродни местни и международни институции. Въвеждането в действие на допълнителното задължително пенсионно осигуряване (втория стълб) през 2001 г. значително разшири кръга от въпроси, по които агенцията си сътрудничи с НОИ. Двете институции съвместно търсят решение на възникващите проблеми като разработват процедури за своевременното и прозрачно трансфериране на средства от осигурителни вноски, постъпващи в НОИ, към пенсионноосигурителните дружества.

Като част от системата за финансов надзор, ДАОН координира действията си по упражняване на предоставените ѝ от закона надзорни правомощия с другите надзорни институции в лицето на Държавната комисия по ценните книжа, Управление "Банков надзор" в Българска народна банка и Агенцията за застрахователен надзор към Министерство на финансите. Активно се развиват международните контакти на ДАОН, както и съвместната работа с проектите на Американската агенция за международно развитие (ААМР). Особено ползотворно е сътрудничеството с проект "Пенсионна реформа" към ААМР.

Динамичното развитие на допълнителното пенсионно осигуряване в България поставя нови предизвикателства пред държавния осигурителен надзор. С подготвените промени в законодателството ще бъдат разписани по-детайлно правомощията на контролните органи на ДАОН.

Продължава работата за усъвършенстване на методиката за общ и финансов контрол, професионалното израстване на работещите в агенцията и нейното общо институционално укрепване. Всичко това ще повиши качеството и ефективността на надзорната дейност и ще засили общественото доверие и подкрепа за развитието на допълнителното пенсионно осигуряване у нас.

Чужд опит

ПРОЕКТ “АДМИНИСТРИРАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ”

Лу Енофф, консултант на НОИ*

През последните четири години имах удоволствието да работя като консултант към проект “Администриране на социалното осигуряване” (ПАСО). Получих покана да изразя своето становище относно проекта, имайки предвид опита си в САЩ, както и по проекти, свързани с реформа на социалното осигуряване в други страни.

Убеден съм, че ПАСО е един уникален проект. Не само от гледна точка на моя личен опит, но и поради това, което зная по отношение на подобни проекти в други страни. Естествено, всяка страна е уникална по отношение на своята социалноосигурителна програма, но това което прави ПАСО единствен по рода си е, че бе предприет с идеята за пълно модернизиране на операционните процеси, информационно-технологичните възможности, както и системите за обслужване на Националния осигурителен институт (НОИ), преди да са приети или дори да е постигнато съгласие по каквито и да е промени на социалноосигурителната политика. Това означаваше, че работните процеси и компютърните софтуерни програми трябваше да се проектират така, че да могат да се адаптират към няколко възможни решения за програмен дизайн. Това също означаваше да се използва най-съвременна технология с възможност да се направят бързи и не скъпо струващи промени.

Сега, когато приближаваме към края на проекта, мога да кажа, че той бе много успешен. Внедрена е система, която позволява на НОИ да регистрира вноски, да събира вноски, както и да плаща обезщетения по съвременен автоматизиран начин, който да е във формат, по-приемлив и лесен за употреба от потребителя на системата в НОИ, работодателите, както и на всеки гражданин. Процесите, приложенията, както и формулярите също са проектирани по такъв начин, че да позволят на финансовите инспектори на НОИ да извършват целеви ревизии по най-ефективен начин. Всичко това бе извършено в атмосфера на почти непрекъснати промени. В допълнение към изменящите се наредби и операционни процеси настъпиха две глобални законодателни промени, които значително увеличиха отговорностите на НОИ. Това бяха прибавянето на задълженията по събиране на вноските за здравното осигуряване, както и отговорности по новия Кодекс за задължително обществено осигуряване. Освен това, през последните три години настъпиха промени в цялостната политика, както и в няколко ръководни длъжности на проекта, което допълнително усложни задачите. Промени се управляващата партия, което повлия върху състава на Надзорния съвет на НОИ.

Влиянието на тези промени бе утежнено и от икономическата ситуация в страната, което предизвикваше постоянно адаптиране на вземаните решения, засягащи формулирането на политиката, както и на редица други изменения, заради които служителите на НОИ трябваше да реагират при критични обстоятелства. В средата на проекта се появи необходимостта да се оцени вероятността за възникване на проблемите Y2K и да се вземат необходимите превантивни мерки. По време на този период не само бенефициентите или вносителите на НОИ страдаха от липса или спад в обслужването. Служителите на НОИ бяха запознати с нови концепции в областите по управление, социално-осигурителна политика, информационни технологии и човешки ресурси. Може да се твърди със сигурност, че когато всички консултанти и съветници си тръгнат, НОИ ще продължи да подобрява работните процеси и информационните технологии с минимална външна помощ.

* Авторът е работил в Американската социалноосигурителна администрация в продължение на 30 години, а през последните 10 години е работил като консултант по социалноосигурителни въпроси в повече от 20 страни.

Често са ми задавали въпроса защо този проект постигна такъв успех, докато подобни проекти в други страни пострадаха от надвишаване на разходите, огромни закъснения в сроковете за изпълнение или напълно се провалиха. Причината е, че ПАСО бе изпълнен навреме и според предвидения бюджет и това се дължи на усилената работа и посвещаването на толкова много хора. Бих казал, че в началото на проекта не всички бяха убедени в успеха му. Не липсваха и такива, които всъщност опонираха на проекта. Хората, които са отговорни за успеха на ПАСО, са в по-голяма си част служители на НОИ. Те бяха подпомагани от много консултанти, както и хората, взимащи политически решения. Не се наемам да изброявам имена, поради вероятността да пропусна някого. Достатъчно е да кажа, че тези, които са допринесли за успеха на проекта, го знаят и могат заслужено да се гордеят. Истинските победители обаче са настоящите и бъдещите граждани на България, които ще се ползват от една съвременна социалноосигурителна система.

Някой може да каже, че съм предубеден в моята оценка. Бих казал, че е прав. Гордея се с хората, които работиха по проекта и съм горд с моето наследство. Но тази моя гордост не означава, че оценката ми е погрешна. Готов съм да я дискутирам с всеки, който има достатъчно хъс, за да я оспори.

ОБЩ ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПАСО В НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

Стела Кунева,
началник-отдел “Управление на проекти”,
дирекция “Международна дейност”

Проект “Администриране на социалното осигуряване в Република България”, финансиран със Заем № 4081-BUL от Световната банка и внедряван от Националният осигурителен институт (НОИ), стартира през декември 1996 г. и приключи успешно на 31 декември 2001 г. Предстои закриването на заема на 30 юни 2002 г. Общите разходи по проекта бяха предвидени в размер на 32,3 млн. щ. д. (24,3 млн. от заема от Световната банка и 8,0 млн. от правителството на България). Реално извършените разходи по внедряването на проекта се оценяват на 24,2 млн. щ. д., включващи средства от заема от СБ, собствени средства и безвъзмездна помощ от международни донори.

Внедряването на проекта се осъществи плавно, като всички основни цели бяха постигнати и преизпълнени. Проектът съдържаше два основни компонента:

□ **Компонент 1 - “Повишаване на събираемостта и оперативната ефективност”**

Една от основните задачи в рамките на Компонент 1 бе изграждането на интегрирана Информационна система на социалното осигуряване (ИССО). В тази връзка бяха проведени ред международни и местни тръжни процедури с цел закупуването на оборудване за нуждите на НОИ и териториалните му подразделения. Допълнително оборудване бе закупено конкретно за дейностите,

свързани със събирането на вноските за здравно осигуряване.

Със средства от проекта бе изградена и модерна телекомуникационна система. Изграждането ѝ включваше структурно окабеляване и свързване на всички сгради на НОИ в мрежа, което повиши изключително качеството и ефективността на комуникационните връзки между Централно управление и териториалните поделения на НОИ.

В рамките на проекта бе изградена и съвременна Система за контрол и сигурност на достъпа. Системата включва три основни модула - система срещу влизане с взлом, система за видео наблюдение и система за контрол на достъпа.

Планът на проекта предвиждаше известни строителни работи, свързани с реконструкцията и разширението на сградата на ЦУ на НОИ, с цел осигуряване на модерни помещения за новия Изчислителен и комуникационен център. Строителството приключи успешно и новите помещения вече се ползват.

Закупена бе и високопроизводителна система за разпечатване и опаковане на писма. В резултат НОИ вече има възможност да разпечатва и автоматично да опакова в пликосе милиони справки, съдържащи информация за вноските на всеки български гражданин.

Ключова консултантска задача за техническа помощ в рамките на Компонент 1 бе задачата “Реформа на операционните процеси и разработка на приложен софтуер”. Системата включва няколко основни модула - система за администриране на регистъра, система за администриране на осигурителните вноски и спазване на осигурителните задължения, система за администриране на плащанията и още няколко по-малки системи. Всяка от системите включва както разработването на реформирани операционни процеси, така и съответния приложен софтуер за тяхното функциониране. Задачата включва и обучение на служителите на НОИ. Поради тясното сътрудничество с консултантската фирма, внедряваща задачата, е изграден значителен вътрешен капацитет за опериране на системите без помощта на фирмата след приключването на договора.

□ Компонент 2 – “Укрепване на институционалните възможности”

Този компонент на проекта бе свързан предимно с осигуряването на техническа помощ, обучение и оборудване за укрепване на институционалния капацитет на НОИ.

Със средства от заема и от ред външни донори бяха създадени, оборудвани и обучени звена по “Статистика и актюерски анализи”, “Анализ и оценка на политиката”, “Връзки с обществеността” и “Управление на човешките ресурси”. Всички изброени звена вече съществуват самостоятелно и разполагат с необходимите знания и опит, за да могат да продължат работата си успешно след приключването на проекта и без намесата на външни консултанти.

По-голямата част от техническата помощ и обучение по Компонент 2 на проекта бе финансирана от различни чуждестранни агенции, вместо с първоначално определените за тази цел заемни средства. Най-голям дял от кофинансирането има Американската агенция за международно развитие (USAID), следвана от Британския ноу-хау фонд, Департамента по труда на САЩ (USDOL) и Програмата за развитие на ООН (UNDP).

В процеса на внедряване на проекта бе оказана техническа помощ от страна на международни и местни, дългосрочни и краткосрочни консултанти. Тясното сътрудничество между консултантите и служителите на НОИ осигури не само получаването на компетентно и навременно съдействие по сложни въпроси, свързани с внедряването, но и доведе до изключително успешен трансфер на ноу-хау и изграждане на нова институционална култура в НОИ, ориентирана към постигане на най-добрите световни практики във всички области на работа на институцията.

Успешното внедряване на проекта се дължи и на изключително доброто сътрудничество между Световната банка и НОИ. Базираните на доверие отношения между двете страни, както и изключителната ангажираност на ръководството на НОИ с целите на проекта и постоянното му внимание и уместна намеса при вземането на решения в критични моменти се оказаха решаващи за постигането на целите на проекта.

При последния съвместен преглед на всички проекти, финансирани от Световната банка в България, проект “Администриране на социалното осигуряване” бе обявен за най-успешния проект в страната, който от 1999 г. до настоящия момент получава последователно “Извънредно задоволителна” оценка от екипа на Банката. Проектът се посочва от Банката и като пример на един от най-успешните проекти в социалния сектор в Източна Европа.

ПРОФИЛАКТИЧНА И РЕХАБИЛИТАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА НОИ

д-р Румяна Павлова,
началник-отдел “Профилактика, рехабилитация и експертизи”

Със специфичните си методи първичната профилактика допринася за предпазване от заболяване и укрепване на здравето, а вторичната профилактика и рехабилитация – за предотвратяване на рецидивите при често и продължително боледуващите, при болните с хронични заболявания, както и при лицата, пенсионирани по инвалидност. Вторичната профилактика и рехабилитация са предназначени за лица с болестни състояния, които се нуждаят от по-системно медицинско въздействие и контрол. Те се осъществяват в заведения, предлагащи специализирана комплексна профилактична и рехабилитационна дейност.

Устройственият закон за фонд “Обществено осигуряване” от 1995 г. (отм. с § 14 от КЗОО) регламентира средствата на фонда да се изразходват и за финансиране на дейности за намаляване на осигурителните рискове “трудова злополука” и “професионално заболяване”, “болест” и “инвалидност”.

По силата на параграф 5, ал. 2 от Допълнителните разпоредби на закона собствеността върху почивната база на държавна фирма “Социален отдих” се прехвърли на Националния осигурителен институт (НОИ), като се запази използването ѝ по предназначение.

В изпълнение на ал. 3 от същия параграф, Министерският съвет с Решение №775 от 1 август 1996 г. и Решение №882 от 15 август 1996 г. прехвърли безвъзмездно на НОИ имуществото на държавна фирма “Социален отдих”.

С утвърдения от Надзорния съвет на НОИ Правилник за организацията и дейността на НОИ

на създадената Главна дирекция “Управление на собствеността, профилактиката и отдиха” се възложиха нови задачи, между които и създаването на условия за развитието на профилактиката и рехабилитацията с цел подобряване здравето на осигурените лица. Като краен резултат от тези мерки в икономически аспект се предвиждаше намаляване на разходите както за изплащане на обезщетения за временна нетрудоспособност*, така също и за изплащане на пенсии за инвалидност. В социален аспект се целеше връщането на индивида в кратки срокове в неговата обичайна семейна, професионална, политическа и културна общност, което би му осигурило физически, морални и психически възможности за бъдещо развитие.

Това наложи необходимостта от разработване на нормативна уредба при спазване на следните основни принципи:

- лицата да са социално осигурени;
- профилактиката и рехабилитацията да са по медицински индикации при система от изисквания;
- контрол от НОИ при изразходване на средствата.

С Решение № 10 от 21 април 1998 г. на Надзорния съвет на НОИ се приеха Временни правила за провеждането на профилактиката и рехабилитацията в обектите на НОИ, включени в “Профилактика, рехабилитация и отдих” ЕАД. С тях се постави началото на една нова дейност, финансирана от средствата на съществуващия тогава фонд “Обществено осигуряване”.

* До влизане в сила на Наредбата за експертизата на работоспособността с ПМС № 133 (ДВ, бр. 61 от 2000 г.) експертизата е трудово-лекарска.

За времето от 1 август 1998 до 31 май 2001 г. специфичната дейност на НОИ се осъществяваше в обектите на дружеството по условията и реда на упоменатата нормативна уредба.

Взаимоотношенията между НОИ и заведенията на дружеството бяха поставени на пазарна основа, като не се субсидираше дейността, а се подпомагаха хората чрез финансиране на направените от тях разходи за медицински процедури и лечебна храна.

В таблица 1 са посочени по години броят на лицата, ползвали програмата за профилактика и рехабилитация, и изразходваните суми.

Таблица 1

Година	Бр. лица, преминали по програмата	Изразходвани средства от бюджета
1998	4322	0,645 млн. лв.
1999	11 691	2,045 млн. лв.
2000	13 339	2,560 млн. лв.
2001	43 855	8,490 млн. лв.

През 1999 г. в санаториалните обекти са приети общо 11 691 лица. Средномесечният прием за профилактика и рехабилитация е 974 души, като е постигнат ръст спрямо предходната година от 170 на сто.

През 2000 г. приемът за профилактика и рехабилитация на осигурените и пенсионираните по инвалидност лица се осъществяваше в 14 обекта на “ПРО” ЕАД. Броят на приетите лица е с 14% повече от приетите през 1999 г.

За да има социален и икономически ефект, програмата за профилактика и рехабилитация се усъвършенства посредством нов нормативен документ – Инструкция № 17 на НОИ от 15 декември 2000 г. за условията и реда за разходване на средствата от бюджета на държавното обществено осигуряване, определени като парични помощи за профилактика и рехабилитация. Размерът на паричната помощ за всяко лице включваше изцяло средствата за стойността на основните медицински услуги, лечебната храна и нощувките.

По условията и реда на тази инструкция се провеждаше профилактиката и рехабилитацията от 1 юни до 31 декември 2001 г.

През 2001 г. парична помощ за профилактика и рехабилитация са ползвали над три пъти повече лица в сравнение с предходната година.

От 1 януари 2002 г. дейността се провежда по условията и реда на Инструкция №1 за условията и реда за разходване на средствата от бюджета на държавното обществено осигуряване (ДОО), опре-

делени като парични помощи за профилактика и рехабилитация (ДВ, бр. 13 от 2002 г.).

Инструкцията прецизира: кръга на правоимащите лица; необходимия срок за участие в осигуровката; размера на паричната помощ; документите за постъпване в заведенията; критериите за избор на заведения и финансовите взаимоотношения между НОИ и заведенията.

Право на парична помощ имат лицата:

- ◆ осигурени за всички осигурени социални рискове;
- ◆ осигурени за всички осигурени социални рискове без трудова злополука, професионална болест и безработица;
- ◆ осигурени за инвалидност, старост, смърт и за трудова злополука и професионална болест;
- ◆ получаващи лична пенсия за инвалидност поради общо заболяване, трудова злополука или професионална болест, с изключение на лицата:
 - навършили възрастта по чл. 68, ал. 1–3 от Кодекса за задължително обществено осигуряване (КЗОО);
 - получаващи и пенсия за осигурителен стаж и възраст;
 - с дефинитивни състояния, които нямат възможност за пълно или частично възстановяване на работоспособността и инвалидността им е определена пожизнено;
 - които получават пенсии по чл. 90 от КЗОО.

Размерът на паричната помощ за 2002 г. за всяко правоимащо лице включва изцяло средствата за основните медицински услуги, нощувките по цени, определени в договорите между НОИ и юридическите лица и частична парична помощ за хранене в размер 4 лв. за един храноден.

НОИ на конкурсен принцип класира и сключи договори с 16 юридически лица, в заведенията на които ще се осъществява дейността от 16 април 2002 г. Заведенията са:

1. “Специализирани болници за рехабилитация – Национален комплекс” (“СБР-НК”) ЕАД – гр. София, със следните заведения:

- Филиал Велинград;
- Филиал Павел баня;
- Филиал Наречен;
- Филиал Хисар;
- Филиал Сандански;
- Филиал Поморие;
- Филиал Овча могила;

- Филиал с. Баня, Карловско;
 - Филиал с. Баните, Смолянско;
 - Филиал Кюстендил;
 - Филиал Момин проход;
2. “Профилактика, рехабилитация и отдих” (“ПРО”) ЕАД – гр. София със следните заведения:
- клон Баня - БС “Дружба-2”;
 - клон Боровец - БХ “Констанция”;
 - клон Пловдив - БС “Роза”;
 - клон Баня - БХ “Стряма”;
 - клон Вършец - к-с “Тинтява”;
 - клон Бургас – БС “Странджа” и БС “Родопи”;
 - клон Велинград - х-л “Клептуза”;
 - клон Габрово - х-л “Люляците”;
 - клон Старозагорски минерални бани – БС “Загоре”;
 - клон Сливенски минерални бани – БС “Жива вода”;
 - клон Хасковски минерални бани – БХ “Топлика”;
 - клон Павел баня – Оздравителен комплекс;
 - клон Хисар – БС “Априлци”;
3. Военномедицинска академия - гр. София:
- Болнична база “Калероя” – гр. Хисар;
 - Болнична база “Банкя” – гр. Банкя;
 - Болнична база за лечение, рехабилитация и профилактика на заболяванията на опорно-двигателния апарат и периферната нервна система “Св. Георги Победоносец” – гр. Поморие;
4. Специализирана болница за рехабилитация – “Банкя” АД:
- Поделение “Ясен” – гр. Банкя;
 - Поделение “Сапарева баня” – гр. Сапарева баня;
5. Многопрофилна болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация “Света Богородица” ЕООД - с. Нареченски бани;
6. “Специализирана болница за рехабилитация – Вършец” АД – гр. Вършец;
7. Многопрофилна болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация “Вита” ЕООД – гр. Велинград;
8. “Специализирана болница за рехабилитация – Здраве” АД – гр. Банкя;
9. “Специализирана болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация на

опорно-двигателния апарат – БУЛ – ПРО” ЕАД – гр. София;

10. “Първа многопрофилна болница за активно лечение – София” ЕАД – база Драгалевци;

11. “Многопрофилна болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация” ЕООД – гр. Перник;

12. “Многопрофилна болница за долекуване и продължително лечение – Девня” ЕООД – гр. Девня;

13. “Специализирана болница за рехабилитация – Свети Влас, Слънчев бряг” АД – к. к. Слънчев бряг;

14. “Многопрофилна болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация “Св. Иван Рилски” – Аспарухово – Варна” ЕООД – гр. Варна;

15. “Специализирана болница за рехабилитация” АД – гр. Варна;

16. “Специализирана болница за рехабилитация - Бургаски минерални бани” ЕАД.

Целта на профилактиката и рехабилитацията е намаляване на разходите за парични обезщетения и пенсии за инвалидност от средствата на ДОО чрез вторична профилактика и рехабилитация на рецидивите при често или продължително боледуващите и болните с хронични заболявания, както и на лицата, пенсионирани поради инвалидност. На този етап връзката между рехабилитацията, профилактиката и осигурителната система все още не е пълна.

Предстоящите стъпки в тази посока са:

- Да се търси активно взаимодействие с другите отрасли и дейности, без което е невъзможна реализацията на цялостен процес;
- Да се определят професионалните групи и видовете заболявания, които да бъдат обхванати от програмата за профилактика и рехабилитация;
- Програмата да се провежда в заведения с висококвалифицирани специалисти, съвременен медицинско оборудване и апаратура.

Като постави акцента върху превантивните дейности по отношение здравето на осигурените лица, НОИ ще реализира програма, базирана на активните мерки за намаляване на заболеваемостта и инвалидността, обезщетявани от фондовете на ДОО.

Представяме ви ...

РАЙОННО УПРАВЛЕНИЕ “СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ” – ВАРНА

Николай Стоянов,
директор на РУСО - Варна

Районно управление “Социално осигуряване” – Варна, осъществява функциите на Националния осигурителен институт (НОИ) на територията на Варненска област.

В структурата РУСО – Варна, са обособени три отдела – “Пенсии”, “Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване” (ОВКО) и “Финансово-счетоводна дейност” и два сектора – “Човешки ресурси и управление на собствеността” и “Информационни системи”, в които работят 148 служители.

В отдел “Пенсии” има два сектора – “Отпускане на пенсии” и “Изплащане на пенсии”. В сектор “Отпускане на пенсии” работят 8 контролори и 26 инспектори, организирани в екипи от по трима души – контролор и двама инспектори. В сектор “Изплащане на пенсии” работят 5 контролори и 15 инспектори, организирани в екипи – един контролор и трима инспектори.

Отдел “Пенсии” в РУСО – Варна, обслужва 122 936 пенсионери, които получават 162 904 бр. пенсии в размер на 11 524 246,63 лв. за март 2002 г. За цялата 2001 г. са изплатени пенсии в размер на 139 189 826,50 лв., от тях от фонд “Пенсии” са изплатени 137 502 592,06 лв., от фонд “Трудова злополука и професионална болест” – 1 321 993,33 лв., за сметка на Републиканския бюджет за пенсии, несвързани с трудова дейност – 7 417 825,54 лв.

През изминалата 2001 г. в РУСО – Варна, са постъпили и са обработени 30 239 заявления за отпускане, изменение и осъвременяване на пенсии. По жалби на заинтересовани лица през 2001 г. са постановени 295 решения на директора на териториалното поделение на НОИ – Варна, с които са оставени в сила или са изменени разпореденията на началник отдел “Пенсии”.

За редовното изплащане на пенсиите РУСО – Варна, обслужва 134 пощенски станции и 32 банкови клона и осъществява ежемесечен контрол

на работата на пощенските служители и специалисти от сектор “Изплащане на пенсии”.

Служителите на отдел “ОВКО” осъществяват следните дейности:

- Регистриране на осигурителите и на самоосигуряващите се лица;
- Събиране на осигурителните вноски;
- Контролно-ревизионна дейност на осигурителите, осъществяващи дейност на територията на Варненска област;
- Административно-наказателна дейност при констатиране на административни нарушения по прилагане на осигурителното законодателство;
- Разследване и квалифициране на трудовите злополуки и професионалните заболявания;
- Контрол на експертизата на работоспособността.

Към 31 декември 2001 г. в РУСО – Варна, са регистрирани 42 633 осигурители с БУЛСТАТ, в т.ч. като еднолични търговци – 29958 бр., юридически лица – 7115 бр., самоосигуряващи се физически лица – 4029 души, бюджетни организации – 185 бр., кооперации – 227 бр. и други осигурители – 1119 бр. През последните три години броят на регистрираните осигурители в РУСО – Варна, непрекъснато нараства. Така например през 1999 г. броят на регистрираните осигурители спрямо предходната година е нараснал с 5494 бр., през 2000 г. с 5754 бр., а през 2001 г. – с 8649 бр. Принос за това имат и служителите от сектор “Регистрация и осъществяване на дейността по ДОО”, които работят активно за разкриване и регистриране на осигурителите и самоосигуряващите се лица.

Установено бе добро взаимодействие със служителите от Дирекция “Земеделие и гори” – Варна, откъдето получихме необходимата информация за регистрираните земеделски производители на територията на Варненска област. На всички регис-

трирани земеделски производители бяха изпратени уведомителни писма, съставени са констативни протоколи и бе извършена регистрацията им в РУСО – Варна. На лицата, подлежащи на облагане с окончателен годишен патентен данък за 2001 г., които не са декларирали упражняването на трудова дейност в РУСО – Варна, бяха изпратени 1643 уведомителни писма и бе извършена регистрацията, а за допуснатите административни нарушения бяха съставени 48 акта за установяване на административни нарушения.

В РУСО – Варна, е създадена добра организация на работата по прилагане на Инструкция № 1 на управителя на НОИ за събиране на данни от осигурителите и самоосигуряващите се лица. През последните години се наблюдава трайна тенденция към увеличаване на относителния дял на осигурителите, които редовно подават информация за Персоналния регистър. В тази връзка през 2001 г. са изпратени до осигурителите 2090 броя предупредителни писма с указания и задължителни предписания за коригиране на грешно подадена информация, съставени са 869 констативни протокола и 54 акта за установяване на административни нарушения.

Контролно-ревизионната дейност в РУСО – Варна, се осъществява от 37 финансови ревизора. През 2001 г. те са извършили 1340 финансови ревизии по приходите и разходите на осигурителните фондове, като са съставили 855 (64%) ревизионни акта за начет и 485 (36%) ревизионни записки. Установеният начет при извършените финансови ревизии е в следните размери:

- за фондовете на Държавното обществено осигуряване – 4 678 285 лв.
- за Националната здравноосигурителна каса – 571 067 лв.;
- за Фонд “Професионална квалификация и безработица” (до края на 2001г.) – 880 877 лв.
- за допълнителното задължително пенсионно осигуряване – 90 310 лв.

На виновните длъжностни лица от осигурителите, които са извършили нарушения на осигурителното законодателство – причинили са щети от невнесени осигурителни вноски, допуснали са неправилно изплащане на парични обезщетения за временна неработоспособност и не са изпълнили задължителни предписания на контролните органи, са съставени 245 акта за установяване на административни нарушения, по които са издадени 241 наказателни постановления.

Общият размер на задълженията към осигурителните фондове по влезли в сила разпоредения на началник-отдел “ОВКО” за събиране на сумите по ревизионните актове за начет към 31.12.2001 г. е 18 936 631 лв. Осигурителите с най-големи задължения са: “Варненска корабостроителница” АД, гр. Варна (в несъстоятелност), “Черно море” АД, гр. Варна, “Белопал” АД, гр. Белослав, “Полимери” АД, гр. Девня, “Слънчеви лъчи” АД, гр. Провадия, “Гранд хотел Варна” АД, гр. Варна, и “ЕС – ЕМ” ООД, гр. Суворово.

За принудителното събиране на просрочените задължения се предприемат всички предвидени в КЗОО и ДПК действия за принудително събиране на вземанията. На основание чл. 110, ал. 6 от КЗОО, през 2001 г. до търговските банки, които обслужват длъжниците, са изпратени 177 заповедни съобщения, като по този ред бяха събрани изцяло или частично суми по 49 разпоредения на началник-отдел “ОВКО” в общ размер 228 894 лв.

На основание чл. 146, ал. 4 от ДПК, през 2001 г. на 51 осигурители бяха наложени обезпечителни мерки за установени и изискуеми публични вземания.

За събиране на вземания по влезли в сила разпоредения на началник-отдел “ОВКО” чрез изпълнение върху движимите вещи и недвижимите имоти на длъжниците до Агенцията за държавни вземания са изпратени 90 преписки, по които за 2001 г. са погасени задължения в размер на 836 094 лв.

С цел повишаване на събираемостта на осигурителните вноски, в РУСО – Варна, се извършват ежемесечни ревизии на осигурители със задължения по-големи от 100 000 лв. и тримесечни ревизии на осигурителите със задължения от 50 000 до 100 000 лв., провеждат се периодични срещи с ръководството на осигурители със задължения по-големи от 10 000 лв. и актуализиращи проверки за размера на задълженията. През 2001 г. са извършени 305 проверки, след които 82 осигурителя са погасили задълженията си към Държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса.

Освен пряката ревизионна дейност, свързана с количественото установяване на щетите на осигурителните фондове, през 2001 г. контролните органи на РУСО – Варна, извършиха и друга, не по-малко значима контролна дейност, а именно:

- Проверки на осигурители за издаване на удостоверения за липса на задължения по влезли в сила разпоредения на началник-

отдел “ОВКО”, въз основа на ревизионни актове за начет – 1836 бр.;

- Проверки за привеждане в съответствие на подадените данни в Персоналния регистър и на постъпилите приходи в професионалните фондове на ДЗПО – 563 бр.;
- Проверки по молби на осигурители за възстановяване на надвнесени или неправилно внесени осигурителни вноски – издадени 203 разпореждания;
- Проверки по молби и жалби на граждани за извършени нарушения на техни осигурителни права – незаверен осигурителен стаж, неизплатени парични обезщетения, помощи и др. – 212 бр.;
- Проверки за дейността по подаване и обработване на персонални данни за осигурените лица, съгласно Инstrukция № 1 на управителя на НОИ и писма № 01-01-12/17.01.2001 г. и № 91-01-134/20.07.2000 г. – 322 бр.;
- Проверки за съответствието на данните за осигурителен стаж и осигурителен доход в издадените от осигурителите удостоверения обр. УП – 2 с информацията, съхранявана в Персоналния регистър до края на 2001 г., са извършени 585 бр. проверки, а за периода от 01.01. до 31.03.2002 г. – 1304 проверки.

Във връзка с постигане на по-ефективно взаимодействие и подобряване събираемостта на приходите на осигурителните фондове през 2001 г., контролните органи на РУСО – Варна, извършиха 23 съвместни проверки и ревизии в сезонни туристически и търговски обекти, свързани със спазването на трудовото и осигурителното законодателство. В изпълнение на заповед № 347/15.11.2001 г. на управителя на НОИ са извършени съвместни проверки във футболните клубове от Висшата и Професионалната лига от Варненска област. По Споразумение за съвместна дейност между Националния осигурителен институт и Националната здравноосигурителна каса ежесечно се представя отчет на РЗОК – Варна, за приходите от здравноосигурителни вноски и списък на осигурителите, които внасят най-големи суми за здравноосигурителни вноски.

През 2001 г. на тези осигурители са извършени 347 текущи ежесечни проверки и 8 съвместни ревизии с финансовите инспектори на Районната здравноосигурителна каса – Варна.

С Териториалното поделение на Агенцията за държавни вземания – Варна, се провеждат пе-

риодични срещи, на които на основание чл. 157, ал. 3 от ДПК са предадени 1268 преписки, а след изтичане на срока по чл. 146, ал. 1 от ДПК на Агенцията за събиране на държавните вземания са изпратени 90 преписки за събиране на публични вземания, произхождащи от невнесени осигурителни вноски.

През 2001 г. в РУСО – Варна, са постъпили 539 декларации за трудови злополуки, в т.ч. 12 смъртни злополуки и 7 трудови злополуки с лица, които са загубили над 50% работоспособност, по които са издадени разпореждания на длъжностното лице, съгласно чл. 60, ал. 1 от Кодекса за задължително обществено осигуряване. Съвместно с органите на Дирекция “Областна инспекция по труда” – Варна, е извършено разследване на 52 трудови злополуки, за които са съставени констативни протоколи.

В РУСО – Варна, са постъпили 17 бързи известия за професионални заболявания, по които са извършени проучвания, изготвени са необходимите документи и са представени на компетентните медицински органи.

Дейността по експертизата на временната и трайната неработоспособност в РУСО – Варна, се извършва от главния експерт по експертизата на работоспособността. През 2001 г. в РУСО – Варна, са издадени удостоверения за издаване на нови бланки болнични листове за 488 лечебни заведения, организирани са 28 обучения на здравни работници по експертизата на работоспособността с общо 1129 участници и са проверени общо 12 900 експертни решения, издадени от петте комисиции на ТЕЛК – Варна. На основание писмо № 41-01-42/07.02.2001 г. на НОИ до края на 2001 г. са проверени и заверени 420 експертни решения на РЕЛКК – Варна.

Дейността по профилактиката и рехабилитацията в лечебните заведения, сключили договор с НОИ от 01.06.2001 г., се провежда по условията и реда на Инstrukция № 17/15.12.2000 г. По програмата за профилактика и рехабилитация на осигурените лица са представени и проверени от главния експерт по експертизата на работоспособността 2200 медицински направления, издадени са 2111 удостоверения на правоимащите лица за профилактика и рехабилитация.

Решаващ фактор за успешното постигане целите на НОИ като модерна институция, гарантираща социалната сигурност на гражданите, са неговите компетентни специалисти, с техния висок професионализъм, отговорност и съпричастност при изпълнението на отговорните задачи.

НОВИЯТ ЗАКОН ЗА СЕМЕЙНИ ПОМОЩИ ЗА ДЕЦА

Зорница Димитрова - началник-отдел "Осигурително законодателство",
Централно управление на НОИ

В Държавен вестник бр. 32 от 29.03.2002 г. бе обнародван Законът за семейни помощи за деца (ЗСПД), който влезе в сила от 1 април 2002 г. и отмени действалия от 1968 г. Указ за насърчаване на раждаемостта.

Основната цел на закона е материално подпомагане на семействата, които отглеждат деца в България.

Законът регламентира материята за семейното подпомагане въз основа на следните основни принципи:

- Универсалност на даваните помощи - всички семейства, които отглеждат деца имат право на подпомагане, ако отговарят на определените условия;
- Еднакви размери на помощите за всяко дете без значение броя на децата в семейството. С този принцип законодателят се отказва от амбициозната задача да стимулира раждаемостта, използвайки законодателните инструменти;
- Специални благоприятни правила и облекчени процедури за децата с трайни увреждания;
- Централизирано финансиране от държавния бюджет;
- Ограничаване на достъпа до семейните помощи в зависимост от дохода на семейството;
- Въвеждане на подоходен критерий, който се изменя всяка година в зависимост от икономическата стабилност на страната.

Тези принципи окончателно разделят института на семейните помощи за деца от осигурителното право и ги превръщат в част от социалното подпомагане.

Семейните помощи за деца се отпускат и изплащат от службите по социално подпомагане. Тъй като към настоящия момент службите по социално

подпомагане нямат ресурси за обработката на декларациите и изплащането на помощите, до 1 януари 2004 г. част от изплащането на семейните помощи ще се извършва от НОИ.

ЗСПД регламентира три вида семейни помощи:

- Еднократна помощ при раждане на дете;
- Месечна помощ за отглеждане на дете до 18-годишна възраст;
- Месечна помощ за отглеждане на дете до 1-годишна възраст.

Право на семейни помощи за деца имат:

1. семействата на българските граждани - за децата, които отглеждат в страната;
2. семействата, в които единият от родителите е български гражданин - за децата с българско гражданство, отглеждани в страната;
3. семействата на роднини, близки или приемни семейства - за децата, настанени по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето;
4. семействата на чужди граждани, които постоянно пребивават и отглеждат децата си в страната, ако получаването на такива помощи е предвидено в друг закон или в международен договор, по който Република България е страна.

Еднократна помощ при раждане на дете

Съгласно чл. 6 от ЗСПД право на еднократна помощ за раждане на дете има всяка майка, която е родила дете, не го е оставила за отглеждане в специализирана институция и детето ще се отглежда в страната. Доходът на семейството няма значение за отпускане на помощта. Правото за получаване на еднократна помощ възниква след раждане на детето.

Размерът на еднократната помощ е:

- за първо, за второ и за трето дете - по 200 лв.;
- за четвърто и за всяко следващо дете - по 100 лв.

При раждане на близнаци, един от които е трето дете на майката, помощта се изплаща за всяко дете

близък в размера за трето дете. При определяне поредността на децата се вземат предвид само родените от майката деца, които са живи в момента на раждането на детето, за което се иска помощта, независимо дали се отглеждат в семейството.

Правото за еднократна помощ се установява с оригинално удостоверение за раждане на детето. Плащането на помощта се отразява на гърба на удостоверението.

Ако до навършване на 2-годишна възраст на детето се установят трайни увреждания над 50 на сто, на майката се изплаща допълнителна еднократна помощ в размер на 100 лв. Трайните увреждания се установяват с експертно решение на Районната експертна лекарска консултативна комисия (РЕЛКК). Правото за получаване на допълнителна еднократна помощ възниква от датата на инвалидизиране, посочена в експертното решение на РЕЛКК.

Еднократните помощи могат да бъдат поискани в срок от 3 години, считано от края на месеца, през който детето е родено или инвалидизирано.

Еднократните помощи за раждане за децата, родени до 31 март 2002 г. включително, се изплащат в размерите, по реда и давностните срокове на УНР.

Месечни помощи за деца до 18 години

Съгласно чл. 7 от ЗСПД, месечните помощи за дете до навършване на 18 години се изплащат на семействата, чийто средномесечен доход на член от семейството за предходните 6 месеца от възникване на правото е по-нисък или равен на 150 лв. (за 2002 г.) и при условие, че детето:

1. не е настанено за отглеждане на пълна държавна издръжка в специализирана институция за деца;
2. от 7 години до навършване на 18 години редовно посещава училище, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние;
3. живее постоянно в страната.

Размерът на помощите се определя ежегодно в Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година. За 2002 г. размерът на месечната помощ е по 15 лева за всяко дете.

При горните условия месечната помощ за дете с трайно увреждане, установено от компетентните здравни органи, се изплаща независимо от дохода на семейството в двоен размер на помощта, определена по реда на чл. 7, ал. 3 от ЗСПД.

Децата с трайни увреждания продължават да получават и месечната добавка по чл. 40 от Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите.

Деца с трайни увреждания са всички деца с установен процент на загубена социална адаптация 50 и над 50 на сто. Той се установява с експертно решение на РЕЛКК (ЦЕЛКК). Правото за получаване на месечна помощ в двоен размер възниква от датата на инвалидизиране, посочена в експертното решение на РЕЛКК.

Редовното посещаване на училище (държавно или частно) през предходните 6 месеца от месеца, за който се иска помощта, се удостоверява със служебна бележка.

Деца, които не живеят постоянно в страната, са децата, които през предходните 12 месеца са пребивавали в чужбина повече от 6 месеца.

Месечните помощи могат да бъдат поискани в 3-месечен срок от изпълнение на условията по чл. 7 от ЗСПД, считано от края на месеца, за който се отнасят.

Месечните добавки, дължими до 31.03.2002 г., се изплащат по реда на отменения УНР.

Месечни помощи за отглеждане на дете до 1 година

Месечни помощи за отглеждане на дете до една година в размер на 100 лв. се изплащат на майката (осиновителката), чийто доход на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 4, при условие че:

1. майката (осиновителката) не е осигурена и не получава обезщетение за бременност, раждане и отглеждане на дете по реда на Кодекса за задължително обществено осигуряване;
2. детето не е настанено за отглеждане в специализирана институция за деца на пълна държавна издръжка;
3. детето живее постоянно в страната.

При горните условия месечна помощ за отглеждане на дете се изплаща и на самотния баща осиновител.

При горните условия месечни помощи за отглеждане на дете с трайни увреждания в размер на 100 лв. се изплащат до навършване на 2-годишна възраст на детето, независимо от дохода на семейството.

Месечни помощи за отглеждане на дете до 1 година могат да бъдат поискани в срок от три месеца, считано от края на месеца, за който се отнасят, и се изплащат само от общинските служби по социално подпомагане.

Получаване на семейните помощи от НОИ

Съгласно § 2 от ПЗР на ЗСПД, до 1 януари 2004 г. ТП на НОИ изплащат еднократните помощи за раждане на дете и месечните помощи за деца до

18-годишна възраст на осигурените лица и на пенсионерите. Помощите се изплащат на майката, ако тя е осигурена или е пенсионер, или на бащата, ако той е осигурен или пенсионер, когато майката не е осигурена. Приемните семейства по чл. 26 от Закона за закрила на детето (ЗЗД) получават месечните помощи от общинските служби за социално подпомагане за децата, които са приели, без значение дали са осигурени. За рождените деца в тези семейства помощите се получават по общия ред.

Лицата, осигурени по реда на чл. 4, ал. 1 и 2 от КЗОО, получават семейните помощи чрез осигурителите заедно с трудовото възнаграждение. Членовете на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията, получават семейните помощи чрез кооперацията. Самоосигуряващите се лица получават месечните помощи по реда на чл. 7, ал. 8 от КЗОО. Пенсионерите получават месечни помощи заедно с пенсиите. Право на семейни помощи имат всички самоосигуряващи се лица, без значение, че са осигурени само за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт. Ако лицето, на което следва да се изплащат семейни помощи, е осигурено и получава пенсия, семейните помощи се получават чрез осигурителя за осигурените по реда на чл. 4, ал. 1 и 2 от КЗОО или чрез пенсията за пенсионерите, които са самоосигуряващи се лица. Еднократните помощи за раждане на дете на майки пенсионерки се изплащат директно от съответното ТП на НОИ.

Ако лицето работи при двама работодатели, помощите се изплащат от основния работодател.

Съгласно чл. 12 от ЗСПД срокът за подаване на молба-декларация за получаване на месечни помощи за деца до 18 години е тримесечен. Правото за получаване на месечни помощи възниква от момента, в който са изпълнени едновременно всички условия на чл. 7 от ЗСПД. От този момент лицата могат да поискат дължимите месечни помощи с подаване на молба-декларация в срок от 3 месеца. Непоисканите месечни помощи за срок от три месеца се погасяват по давност. За да се прецени откога се дължат месечни помощи, трябва да се следи датата на подаване на молбата, периода, за който е деклариран доход, и наличието на останалите изисквания. Месечните помощи трябва да се отпускат винаги от месеца, следващ периода, за който е деклариран доходът. Семейните помощи се изплащат през месеца, следващ месеца, през който е заведена молбата-декларация.

При първоначалното отпускане на месечни помощи лицата трябва да подадат молба-декларация до 30.06.2002 г. за доходите си от 1.10.2001 до 31.03.2002 г. Месечните помощи ще се изплащат считано от м. април, ако молбата-декларация е подадена до 30.06.2002 г.

Месечните помощи се отпускат за срок от шест месеца. След изтичането на срока, лицето трябва да подаде нова молба-декларация. В противен случай изплащането на помощите се спира.

Повече информация за социалното осигуряване и пенсионната реформа можете да получите от страниците в Интернет на:

Национален осигурителен институт

www.nssi.bg

Министерство на труда и социалната политика

www.mlsp.government.bg

Държавна агенция за осигурителен надзор

www.daon.government.bg

*Проект "Пенсионна реформа"
към Американската агенция за
международно развитие*

www.pension.bg

*Редакцията очаква от читателите на Бюлетина на НОИ
мнения и предложения за материали на адреса на редакцията:*

*1303 София, бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64
Тел: 02 926 1010; 02 926 1021*

Бюлетинът се разпространява безплатно.